INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE
Javni znanstveni institut Republike Hrvatske

PROGRAM ZNANSTVENIH ISTRAŽIVANJA I STRATEGIJA RAZVOJA INSTITUTA ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE 2022. – 2026.

Zagreb, prosinac 2021.

Sadržaj

1. SVRHA OSNIVANJA I RADA INSTITUTA ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE 4
2. USTROJ INSTITUTA ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE 4
2.1. Organizacijska struktura 4
2.2. Tijela IHJJ-a 5
3. ANALIZA ZNANSTVENOGA POTENCIJALA I POLOŽAJA IHJJ-a U ZNANSTVENOME OKRUŽJU – ZATEČENO STANJE 6
3.1. Struktura zaposlenika 6
3.2. Istraživački projekti 2017. – 2021 6
3.3. Pokazatelji znanstvene djelatnosti 7
4. RAZVOJ INSTITUTA ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE 2022. – 2026. 8
4.1. Moto 8
4.2. Vizija 8
4.3. Misija 8
4.4. Strateški ciljevi IHJJ-a 9
4.5. Analiza okružja (*SWOT* analiza) 9
PROGRAM ISTRAŽIVANJA I DETALJNA RAZRADA ISTRAŽIVAČKIH TEMA I CILJEVA PO ZNANSTVENIM ODJELIMA IHJJ-a 13
5. ODJEL ZA HRVATSKI STANDARDNI JEZIK 14
5.1. Temeljne zadaće 14
5.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju 14
5.3. Analiza okružja (*SWOT* analiza) 24
6. ODJEL ZA OPĆE JEZIKOSLOVLJE 25
6.1. Temeljne zadaće 25
6.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju 25
6.3. Analiza okružja (*SWOT* analiza) 34
7. ODJEL ZA POVIJEST HRVATSKOGA JEZIKA I POVIJESNU LEKSIKOGRAFIJU 35
7.1. Temeljna zadaća 35
7.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju 35
7.3. Analiza okružja (*SWOT* analiza) 43
8. ODJEL ZA DIJALEKTOLOGIJU 45
8.1. Temeljna zadaća 45

8.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju 45
8.3. Analiza okružja (*SWOT* analiza) 47
9. ODJEL ZA ONOMASTIKU I ETIMOLOGIJU 48
9.1. Temeljna zadaća 48
9.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju 48
9.3. Analiza okružja (SWOT analiza) 53
10. PLAN ORGANIZACIJSKOGA RAZVOJA IHJJ-a 55
10.1 Financiranje projekata iz vanjskih izvora 55
10.2. Politika zapošljavanja 55
10.3. Popularizacija i promidžbene aktivnosti IHJJ-a 56
10.4. Osnivanje Međunarodnoga znanstvenog savjeta 56
11. POKAZATELJI USPJEŠNOSTI PROVEDBE STRATEŠKOGA PROGRAMA ZNANSTVENIH ISTRAŽIVANJA 56

Organigram

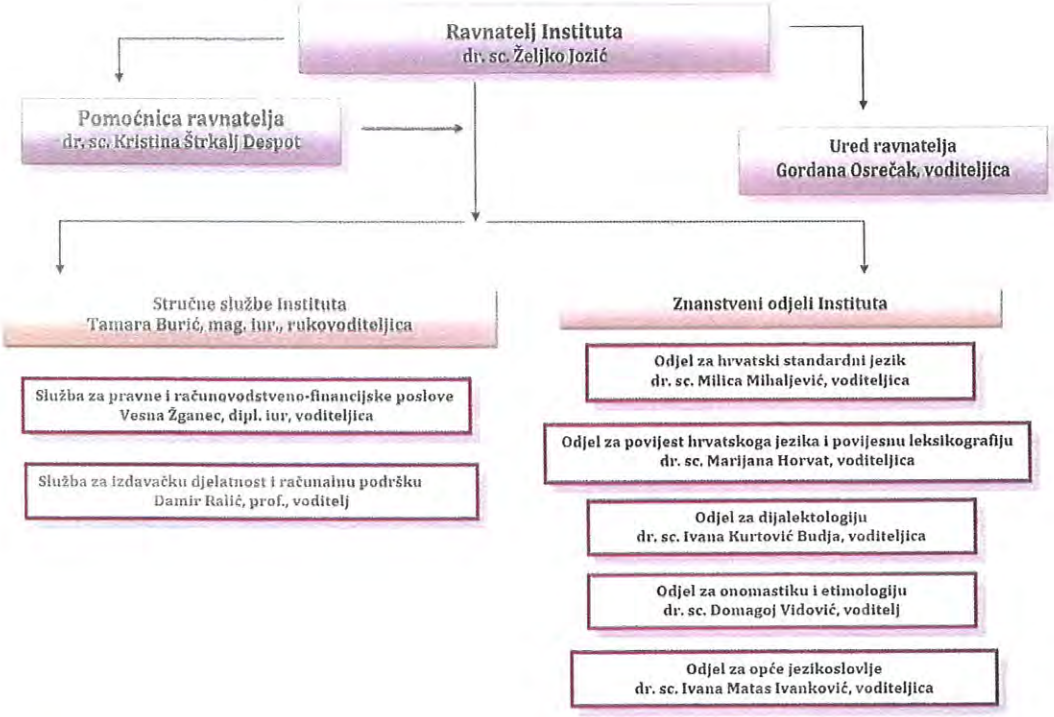

2.2. Tijela IHJJ-a

Upravno vijeće

Upravno vijeće, koje upravlja IHJJ-om, sukladno Statutu vodi financijsku, poslovnu i razvojnu politiku, odlučuje o raspolaganju imovinom veće vrijednosti te o svim pitanjima koja Statutom nisu stavljena u mjerodavnost drugih tijela. Upravno vijeće IHJJ-a ima pet članova koji se biraju na mandat od dvije godine. Ministarstvo znanosti i obrazovanja imenuje i razrješuje tri člana Upravnoga vijeća. Znanstveno vijeće IHJJ-a imenuje jednoga člana Upravnoga vijeća, a jednoga člana biraju svi zaposlenici Instituta.

Ravnatelj

Ravnatelj predstavlja i zastupa IHJJ i odgovoran je za zakonitost rada IHJJ-a te organizira i vodi cjelokupan rad i poslovanje.

Znanstveno vijeće Instituta

Znanstveno vijeće Instituta utvrđuje i provodi znanstvenu politiku IHJJ-a te predlaže Upravnomu vijeću razvojnu strategiju IHJJ-a.

3. ANALIZA ZNANSTVENOGA POTENCIJALA I POLOŽAJA IHJJ-a U ZNANSTVENOME OKRUŽJU – ZATEČENO STANJE

Na IHJJ-u se trenutačno provode 4 projekta financirana iz vanjskih nacionalnih izvora, 1 projekt financiran iz vanjskih međunarodnih izvora, 20 projekata u okviru temeljne djelatnosti, a Institut surađuje na 3 međunarodna projekta i 5 COST akcija.

Osim relevantnih znanstvenih rezultata i mnogobrojnih publikacija važno je naglasiti da su provođenjem navedenih projekata jačali i znanstveni i administrativni kapaciteti.

Kako je razvidno iz njihova broja, IHJJ ulaže iznimne napore kako bi provodio i niz kompetitivnih projekata i velik broj projekata u okviru temeljne institutske djelatnosti, što je jedna od najvećih znanstvenih snaga Instituta. Instancija projekata u okviru temeljne djelatnosti pokazala se kao izvrstan način za stvaranje nacionalno važnih mrežnih jezičnih resursa, ali i za njihovo održavanje i nadopunjavanje nakon što im istekne vanjsko financiranje.

3.1. Struktura zaposlenika

Istraživačko osoblje	Broj
Znanstvenici (ukupno)	**32**
Znanstveni savjetnici u trajnome zvanju	3
Znanstveni savjetnici	10
Viši znanstveni suradnici	6
Znanstveni suradnici	13
Drugi istraživači:	**9**
Poslijedoktorandi	2
Doktorandi	6
Stručni suradnici	1
Administrativno osoblje	**9**
Omjer znanstvenoga i neznanstvenoga osoblja	41 : 9

3.2. Istraživački projekti 2017. – 2021.

U razdoblju od 2017. do 2021. godine završeni su ovi projekti

	Nositelji (institucija)	Izvor financiranja	Trajanje
Domaći znanstveni projekti financirani iz vanjskih izvora (HRZZ, ESF itd.)			
Hrvatski mrežni rječnik (Mrežnik)	IHJJ	HRZZ	2017. – 2021.
Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA	IHJJ	HRZZ	2019. –2020.
Govori Makarskoga primorja – dijakronija i sinkronija	IHJJ	HRZZ	2017. –2021.
Repozitorij metafora hrvatskoga jezika	IHJJ	HRZZ	2014. – 2017.
Dokumentacija i interpretacija najstarijih razdoblja hrvatskoga jezika	IHJJ	HRZZ	2014. –2018.
Znanstveni projekti iz privatnih i vlastitih sredstava			
Mali školski pravopis	IHJJ	IHJJ	2017. –2020.

Rječnik velikoga i maloga početnoga slova	IHJJ	IHJJ	2017. – 2021.
Etimološki rječnik hrvatskoga književnog jezika	IHJJ	IHJJ	2014. – 2021.
Baza suvremenih hrvatskih osobnih imena	IHJJ	IHJJ	2017. – 2020.
Dopreporodne hrvatske gramatike	IHJJ	IHJJ	2014. – 2019.

3.3. Pokazatelji znanstvene djelatnosti

Pokazatelj	Jedinica	Polazna vrijednost (na temelju rezultata u 2020. godini)	Izvor podataka
Broj knjiga koje su objavili znanstvenici Instituta	broj knjiga	9	IHJJ
Ukupan broj znanstvenih radova	broj radova	81	IHJJ
Ukupan broj stručnih radova	broj radova	41	IHJJ
Broj radova objavljenih u kvartili Q1 u Scopusu	broj radova	4	IHJJ
Broj znanstvenika koji sudjeluju u stručnim i znanstvenim međunarodnim povjerenstvima, komisijama, odborima i vijećima	broj znanstvenika	4	IHJJ
Broj znanstvenika koji surađuju na međunarodnim projektima	broj znanstvenika	13	IHJJ
Broj znanstvenika koji su članovi Upravljačkoga vijeća COST akcija	broj znanstvenika	2	IHJJ
Broj znanstvenika koji su članovi radnih skupina unutar COST akcija	broj znanstvenika	8	IHJJ
Broj prihvaćenih projekata programa HRZZ-a	broj projekata	2	IHJJ
Broj izlaznih mobilnosti (stipendije, ljetne škole, radionice, radni posjeti itd.) institutskih istraživača u trajanju do 6 mjeseci	broj mobilnosti	13	IHJJ
Broj izlaznih mobilnosti institutskih istraživača u trajanju duljemu od 6 mjeseci	broj mobilnosti	1	IHJJ
Broj sudjelovanja u organizaciji međunarodnih konferencija	broj sudjelovanja	8	IHJJ

4. RAZVOJ INSTITUTA ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE 2022. – 2026.

4.1. Moto

Jačati svoj položaj središnje nacionalne znanstvene ustanove za istraživanje hrvatskoga jezika i općega jezikoslovlja

4.2. Vizija

- IHJJ vidimo kao vrhunsku istraživačku ustanovu koja će u sljedećemu petogodišnjem razdoblju i dalje jačati svoj položaj središnje nacionalne znanstvene ustanove za istraživanje hrvatskoga jezika i općega jezikoslovlja osiguravajući u suradnji s ostalim srodnim znanstvenim institucijama (sveučilištima i institutima) visoku kvalitetu znanstvenoga rada u humanističkim znanostima u Republici Hrvatskoj.

- IHJJ će u sljedećemu petogodišnjem razdoblju biti usmjeren vrhunskim nacionalno i međunarodno relevantnim istraživanjima. Na nacionalnoj razini IHJJ će biti ustanova otvorenoga tipa: znanstvena infrastruktura i rezultati istraživanja institutskih projekata bit će javno dostupni svima zainteresiranima, a jačat će se i suradnja s lokalnim zajednicama. Na međunarodnoj razini IHJJ će potvrditi svoju kvalitetu i međunarodnu prepoznatljivost institucionalnom i projektnom partnerskom suradnjom s vodećim inozemnim ustanovama i istraživačima.

- IHJJ će zadržati svoj položaj ustanove koja izgrađuje, održava i dopunjuje javno dostupne i široko uporabljive mrežne resurse za hrvatski jezik (pravopis, gramatika, e-rječnik, jezični savjeti, etimološki podatci, Struna itd.) te će zadržati i unaprijediti svoju ulogu u izgradnji specijaliziranih mrežnih resursa za razvoj jezičnih tehnologija (*Kolokacijska baza hrvatskoga jezika, Baza hrvatskih glagolskih valencija, Repozitorij metafora hrvatskoga jezika, Baza morfoloških dubleta, Hrvatski terminološki portal* itd.)

- IHJJ će nastaviti sudjelovati u izradi priručnika, udžbenika i pomoćnih nastavnih sredstava za poučavanje hrvatskoga jezika na svim obrazovnim razinama.

- IHJJ će na nacionalnoj razini zadržati vodeću ulogu u popularizaciji hrvatskoga jezika i jezikoslovlja (objavljivanjem popularno-znanstvenih knjiga i radova, novinskih članaka, sudjelovanjem u radijskim i televizijskim emisijama, organiziranjem Mjeseca hrvatskoga jezika, organiziranjem izložaba, inicijativama za predstavljanje jezičnih sadržaja široj javnosti itd.) i jačanju svijesti o važnosti znanja i znanstvenih istraživanja za razvoj društva.

4.3. Misija

Misija Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje jest:

- provođenje vrhunskih istraživanja u području humanističkih znanosti u polju filologije
- poticanje znanstvene izvrsnosti međunarodnom suradnjom te kompetitivnim nacionalnim i međunarodnim projektima uz stabilno financiranje

- poticanje znanstvene izvrsnosti objavljivanjem u časopisima indeksiranima u prvoj i drugoj kvartili u Scopusu
- jačanje aktivne uloge u obrazovanju i stručnomu usavršavanju u suradnji sa sveučilištima i drugim znanstvenim institucijama u zemlji i inozemstvu
- aktivno sudjelovanje u oblikovanju znanstvene i jezične politike u Republici Hrvatskoj i jačanje društvene uloge IHJJ-a
- s pomoću snažne temeljne znanosti stvaranje novih i razvoj postojećih istraživanja, osobito u smislu razvoja jezičnih tehnologija i izgradnje javno dostupnih mrežnih resursa
- daljnje potvrđivanje IHJJ-a kao središta ekspertize u području filologije
- promicanje znanja o hrvatskome jeziku i jezikoslovlju te važne uloge koju skrb o nacionalnome jeziku ima za nacionalni identitet
- osposobljavanje mladih znanstvenika za uspješne karijere u znanosti radom na vrhunskim istraživanjima.

4.4. Strateški ciljevi IHJJ-a

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje razradio je strateške ciljeve radi ostvarivanja opisane vizije razvoja.

Ti ciljevi jesu:

1. nastavak rada na podizanju kvalitete temeljnih istraživanja
2. povećanje prisutnosti i utjecaja IHJJ-a u međunarodnoj znanstvenoj zajednici
3. poboljšanje infrastrukture (bolja računalna potpora, održavanje i osuvremenjivanje računalne opreme, poboljšanje prostornih kapaciteta)
4. podizanje kvalitete upravljanja resursima i administrativne potpore
5. financijska stabilnost.

4.5. Analiza okružja (*SWOT* analiza)

Vjerojatnost ispunjenja strateških ciljeva zadanih ovim dokumentom nemoguće je procijeniti bez uvida prije svega u nacionalno, ali i međunarodno okružje.

Stoga u ovome dokumentu donosimo sažetu analizu okružja (*SWOT* analizu): analizu znanstvenoga potencijala IHJJ-a i položaja IHJJ-a u znanstvenome i društvenome okružju.

POZITIVNI	UNUTARNJI ČIMBENICI		NEGATIVNI
	SNAGE • vodeći institut za proučavanje hrvatskoga jezika u zemlji i inozemstvu • visoko kompetentni i inovativni kadrovi • proaktivno i usmjereno djelovanje • visoka kvaliteta znanstvenih istraživanja • visoka znanstvena produktivnost • velik broj projekta u okviru osnovne djelatnosti • zadovoljavajući udio vlastitoga financiranja u proračunu • aktivna izdavačka djelatnost • iznimna vidljivost institutskoga rada u javnosti i medijsko zanimanje za rad Instituta • važna i prepoznatljiva društvena uloga • zadovoljavajući omjer znanstvenoga i neznanstvenoga osoblja	SLABOSTI • nedovoljna uključenost u projekte financirane iz fondova EU-a • nedostatak sredstava za financiranje ili sufinanciranje duljih istraživačkih boravaka na stranim institucijama, što rezultira slabom mobilnošću istraživača duljom od mjesec dana • nedovoljan broj radova objavljenih u časopisima indeksiranima u prvoj kvartili u Scopusu	
	MOGUĆNOSTI • javljanje na nacionalne, bilateralne i međunarodne natječaje za financiranje jezikoslovnih projekata • međunarodna suradnja i partnerstvo • suradnja s tijelima državne uprave na lekturi službenih dokumenata i zakonskih propisa RH	PRIJETNJE • neizvjesnost zapošljavanja novoga kadra i zadržavanja postojećega kadra • natječaji za međunarodne jezikoslovne projekte financirane iz fondova EU-a rijetko se raspisuju • nedovoljno iskustvo u vođenju EU projekata • nedostatna i neadekvatna računalna potpora projektima	
	VANJSKI ČIMBENICI		

Snage

- Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje jedna je od najvažnijih znanstvenih ustanova u području humanističkih znanosti u Republici Hrvatskoj po znanstvenoj produktivnosti, međunarodnoj prepoznatljivosti te kvaliteti znanstvenoga kadra. Broj objavljenih radova i knjiga te broj nacionalnih projekata koji se u Institutu provode iznimno je velik i visoko je iznad humanističkoga prosjeka u RH. IHJJ se ističe svojim radom u području kroatistike, jezikoslovlja, terminologije, izradi rječnika i priručnika te u povijesti jezika, dijalektologiji i onomastici. Kvaliteta nacionalno orijentiranoga znanstvenoga rada iznimno je visoka.
- Znanstveni kadar IHJJ-a iznimno je motiviran, a stoga i produktivan.
- U skladu sa zakonskim propisima, znanstvenici IHJJ-a biraju se na znanstvena radna mjesta na temelju javnoga natječaja i kriterija izvrsnosti koji se temelje na analizi pristupnika koju provodi natječajno povjerenstvo.

- IHJJ ima vrlo važnu društvenu ulogu: na svojim mrežnim stranicama javnosti nudi niz besplatno dostupnih mrežnih resursa, od kojih su neki iznimno dobro posjećeni (*pravopis.hr, gramatika.hr, STRUNA, bolje.hr, Jezični savjetnik, Hrvatski na maturi*), a odnedavno i prvi mrežni rječnik hrvatskoga jezika *Mrežnik*.
- IHJJ ima vrlo važnu ulogu u izgradnji specijaliziranih mrežnih resursa za razvoj jezičnih tehnologija (*Kolokacijska baza hrvatskoga jezika, Baza hrvatskih glagolskih valencija, Repozitorij metafora hrvatskoga jezika, Baza morfoloških dubleta, Hrvatski terminološki portal* itd.)
- Iznimna vidljivost institutskoga rada u javnosti i medijsko zanimanje za rad Instituta (IHJJ tradicionalno organizira *Mjesec hrvatskoga jezika, Dane otvorenih vrata* te održava vrlo intenzivnu komunikaciju s medijima).
- Omjer znanstvenoga i neznanstvenoga osoblja trenutačno je zadovoljavajući (41 : 9)i znatno se popravio u odnosu na proteklo petogodišnje razdoblje.
- Udio vlastitoga financiranja u proračunu jest zadovoljavajući i na razini je europskoga prosjeka (10 %)

Slabosti

- Bez obzira na nacionalnu i međunarodnu relevantnost, IHJJ bi trebao imati veći broj međunarodnih istraživačkih projekata, što bi pridonijelo većoj međunarodnoj prepoznatljivosti i važnijoj ulozi IHJJ-a u europskome istraživačkome prostoru.
- IHJJ bi trebao imati bolju unutarnju i vanjsku mobilnost istraživača što bi također pridonijelo većoj međunarodnoj prepoznatljivosti.
- IHJJ bi trebao imati bolju računalnu potporu radi velikoga broja javno dostupnih mrežnih resursa i naprednih istraživanja.
- IHJJ bi trebao imati veći broj radova objavljenih u časopisima indeksiranima u Scopusu, a osobito u prvoj kvartili
- Zbog neiskustva IHJJ-a u prijavi i vođenju EU projekata sve je veće zaostajanje te se smanjuje mogućnost dobivanja kompetitivnih međunarodnih projekata.

Mogućnosti

- Republika Hrvatska punopravni je član Europske unije, pa su dostupna sredstva iz tzv. strukturnih fondova EU-a, što bi mogla biti prilika za IHJJ. Osmišljavanjem kvalitetnih projekata u suradnji s MZO-om, drugim ministarstvima i ostalom državnom upravom, sveučilištima i drugim znanstvenim ustanovama, IHJJ može znatno poboljšati svoje infrastrukturne kapacitete. IHJJ sudjeluje u osmišljavanju projekata koji idu u ovome smjeru.
- Dostupni izvori vanjskoga financiranja projekata (domaći i međunarodni natječaji) otvaraju mogućnost da IHJJ postane međunarodni partner europskim znanstvenim institucijama i poveća svoj doprinos u međunarodnim projektima.
- Natječaji Hrvatske zaklade za znanost znatno su poboljšali financiranje znanstvenih projekata IHJJ-a.

Prijetnje

- Neizvjesnost stalnoga zapošljavanja mladih doktoranada i poslijedoktoranada koji su usko specijalizirani za određene zadaće na projektima koji su dio temeljne institutske djelatnosti izravno ugrožava budući rad na institutskim projektima.

- Neizvjesnost mogućnosti napredovanja na radnim mjestima zaposlenika koji su ispunili sve uvjete i izabrani su u odgovarajuća zvanja.
- Nedovoljno državno ulaganje u znanost i znanstvenu infrastrukturu vodi sve većem zaostajanju i smanjenju mogućnosti dobivanja kompetitivnih projekata.
- Nemogućnost financiranja duljih usavršavanja u inozemstvu.
- Nedostatna i neadekvatna računalna potpora projektima.

PROGRAM ISTRAŽIVANJA I DETALJNA RAZRADA ISTRAŽIVAČKIH TEMA I CILJEVA PO ZNANSTVENIM ODJELIMA IHJJ-a

5. ODJEL ZA HRVATSKI STANDARDNI JEZIK

5.1. Temeljne zadaće

Temeljne su zadaće Odjela za hrvatski standardni jezik ostvarivanje znanstvenih i stručnih zadataka povezanih s oblikovanjem i njegovanjem hrvatskoga standardnog jezika, njegova ustroja i funkcioniranja u društvu na hrvatskome jezičnom prostoru i u kontekstu Europske unije. Standardni je jezik sustav uređen eksplicitnom (svjesnom, planskom) normom, tj. pravilima (pravopisom i gramatikom) i popisom (normativnim rječnikom). Jezična se norma proučava na svim razinama (pravopisnoj, naglasnoj, fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj, leksičkoj i stilističkoj). Rezultat su toga proučavanja brojni znanstveni, pregledni, stručni i znanstveno-popularni radovi, monografije i jezični priručnici. Kao dugoročne zadatke posebno treba istaknuti rad na mrežnome normativnom rječniku, bazi jezikoslovnoga nazivlja i funkcionalnostilskim priručnicima hrvatskoga standardnog jezika (to se posebno odnosi na funkcionalne stilove koji su normom obvezaniji, a to su publicistički, administrativni i znanstveni funkcionalni stil) te normativnih terminoloških priručnika, posebno u kontekstu europskoga zakonodavstva.
U Odjelu za hrvatski standardni jezik provode se istraživanja iz područja standardologije (normativistike) na svim jezičnim razinama, jezičnoga planiranja, leksikologije, leksikografije, etnolingvistike, frazeologije i terminologije te se daju jezični savjeti i provode jezična vještačenja. Članovi Odjela predaju na nekoliko fakulteta, članovi su Državnoga povjerenstva za natjecanje iz hrvatskoga jezika, Savjeta za jezik i govor HRT-a, Povjerenstva za standardizaciju geografskih imena, Međuinstitucijske radne skupine za terminologiju u EU-u, surađuju s Nacionalnim centrom za vanjsko vrednovanje obrazovanja (državna matura iz Hrvatskoga jezika), autori i recenzenti brojnih radova te autori, recenzenti i urednici monografija, sudjeluju u međunarodnim projektima, COST akcijama i ostvaruju široku međunarodnu i domaću suradnju.

5.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju

Nastavak rada na postojećim projektima

U sljedećemu petogodišnjem razdoblju nastavit će se rad na ovim odjelnim projektima:

Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik
voditeljica: Lana Hudeček
izvor financiranja: IHJJ
Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik nastavak je istoimenoga HRZZ-ova projekta (IP 2016-06-2141, 1. 3. 2017. – 31. 7. 2021.), koji se provodio u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje te se na taj projekt metodološki oslanja. Temeljni mu je cilj daljnja obrada rječničke građe i nastavak teorijskih istraživanja u području e-leksikografije.
U projektnome razdoblju planira se:

- uređivanje i objava monografije o *Mrežniku*
- dorada i uređivanje djelomično obrađenih natuknica koje se već nalaze u TLexu (u osnovnome modulu i modulu za učenike) te obrada i uređivanje novih natuknica u tim dvama modulima (ukupno 480 dorađenih i novoobrađenih natuknica)
- dopuna već obrađenih natuknica i natuknica koje će biti obrađene u trogodišnjemu razdoblju etimološkim podatcima

- obrada i uređivanje novih 60 natuknica u modulu za osobe koje uče hrvatski kao ini jezik
- dopuna pojmovnika e-leksikografije te dodavanje poveznica na leksikonski opis nekih natuknica, 20 članaka godišnje; suradnja s projektom *Jena*
- dopuna baza koje se izrađuju u okviru projekta: *Jezični savjeti za učenike* (30 jedinica), *Baza etnika i ktetika* (90 jedinica), *Baza frazemskih etimologija* (30 jedinica), *Baza veznika* (30 jedinica)
- sadržajno organiziranje i uspostava na mreži nove baze etimoloških podataka koja će okupljati etimološke podatke unesene u *Mrežnik*
- nastavak rada na igrifikaciji *Mrežnika* (izrada novih 9 igara)
- dopuna i uređivanje *Mrežnikove* strukture, izvoz podataka za uređivanje za izvoz u repozitorij europske znanstvene infrastrukture CLARIN
- tehnička pomoć u održavanju mrežnih stranica, korekcija u TLexu, uređivanja demoinačice, stavljanja nove građe na mrežu
- uređivanje podataka za izvoz u repozitorij europske znanstvene infrastrukture CLARIN (repozitorij clarin.si i javni sustav za upravljanje podatcima github.com) (Nikola Ljubešić)
- povezivanje *Mrežnika* s *Etimološkim rječnikom* i *Repozitorijem hrvatskih metafora*
- objava najmanje tri znanstvena rada
- objava najmanje tri znanstveno-popularna rada
- sudjelovanje s izlaganjem na najmanje tri znanstvena skupa
- održavanje jednoga okrugloga stola s leksikografskom temom 2023. godine
- mentoriranje studenata informacijskih znanosti na studentskoj praksi i držanje pozivnih predavanja
- sudjelovanje izlaganjima o *Mrežniku* na *Danima otvorenih vrata*

Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena
voditeljica Milica Mihaljević
izvor financiranja: IHJJ
Projekt *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena* nastavak je istoimenoga projekta koji je financirala Hrvatska zaklada za znanost i koji je započeo 24. svibnja 2019. i trajao je do 23. prosinca 2020 te internoga projekta koji traje do 31. prosinca 2021. Dosad su ostvareni ovi rezultati: 1. obrađeno (100 %) oko 1700 preporučenih naziva, njihovih sinonima, antonima, istovrijednica te definicija, 2. napisana mrežna monografija o jezikoslovnome nazivlju, 3. izrađena demoinačica jezikoslovnoga korpusa. U projektnome razdoblju planira se:

- objaviti monografiju *Jene* u tiskanome obliku i dopunjenu novim sadržajima (poglavlja nazivlje nezavisnosloženih rečenica, dijalektološko nazivlje, etimološko nazivlje, etnolingvističko nazivlje, češke istovrijednice (monografija je prijavljena na Ministarstvo za financiranje knjiga)
- postaviti u bazu *Strune* obrađene jezikoslovne nazive (čeka se ocjena Zaklade)
- nastaviti s obradom naziva iz svih područja
- nastaviti s unošenjem istovrijednica na 7 jezika (uključeni su i novi jezici – češki i talijanski)
- dovršiti obradu približno 800 naziva koji su zasad djelomično obrađeni u *Jeni* (njihova obrada nije došla do 100 posto)
- nastaviti rad na nazivlju svih jezikoslovnim disciplinama koje se uključene u *Jenu* unošenjem novih naziva i njihovih istovrijednica
- uključiti u *Jenu* novo područje – etnolingvistika
- dopunjavati jezikoslovni korpus novim izvorima

- organizirati jedan tematski terminološki okrugli stola u suradnji s Znanstvenim vijećem za antropologijska istraživanja HAZU-a
- prikupiti radove s okrugloga stola održanoga 2021. i pripremiti ih za objavljivanje u časopisu *Collegium Antropologicum*
- nastaviti znanstveno proučavati jezikoslovno nazivlje, držati o toj temi izlaganja i radionice te raditi na diseminaciji rezultata projekta (pisanje radova: znanstveno-popularnih, A1, A2, *Scopus*)
- nastaviti suradnju s nekoliko projekata: *Retrogram* (Marijana Horvat), *Dika* (Ana Ostroški Anić), *Sargada* (Matea Birtić) (projekti koje financira Hrvatska zaklada za znanost), *Mrežnik* (Lana Hudeček), *Muško i žensko u hrvatskome jeziku* i *Slavenski rječnik terminološkoga nazivlja* (Viktoria Ivaščenko).

Kolokacijska baza hrvatskoga jezika
voditeljica: Goranka Blagus Bartolec
izvor financiranja: IHJJ
Projekt *Kolokacijska baza hrvatskoga jezika* nastavak je istoimenoga internog projekta koji je trajao od lipnja 2014. do lipnja 2018. kad je na mrežnim stranicama IHJJ-a postavljena prva inačica javno dostupne i pretražive baze. Baza je polazno osmišljena kao dinamični (s mogućnošću nadogradnje) popis sveza riječi hrvatskoga jezika u skladu sa zahtjevima i potrebama suvremenih korisnika i računalnim tehnologijama. U prvoj fazi projekta sve su sveze unošene u *Bazu* po svim sastavnicama koje tvore pojedinu višerječnu svezu te trenutačno *Baza* sadržava približno 230 000 redaka i 32 000 natuknica. U *Bazi* je zasad omogućeno nekoliko načina pretrage: točna pretraga, pretraga prema početku riječi i pretraga prema završetku riječi te su stvoreni filtri za pretragu oznake sveze te stila i struke prema odabranoj natuknici u tražilici.
U projektnome razdoblju planira se:

- *Bazu* dopunjavati novim višerječnim svezama iz korpusa, drugih mrežnih izvora te tiskanih izvora
- postojeće višerječne sveze (u prvoj fazi rada one sveze koje imaju oznaku S) dopunjavati novim podatcima, tj. popunjavati stupce *primjer* i *značenje* koji su zasad prazni te stupac *vrsta riječi* za sve natuknice jer je zasad vrsta riječi određena samo za homografne natuknice
- u *Bazu* sustavno unositi poslovice kako bi se uredila posebna *Baza poslovica hrvatskoga jezika*
- postojeću *Bazu frazema hrvatskoga jezika* dopuniti dvama novim stupcima: primjeri i frazemske inačice
- izraditi posebnu višejezičnu bazu glagolskih kolokacija u kojoj će se uz hrvatske navoditi poljske, njemačke i engleske istovrijednice
- omogućiti nove načine pretrage *Baze* te u računalnome sučelju suradnicima na projektu omogućiti jednostavniji i brži rad pri dopuni postojećih natuknica i unosu novih natuknica i sveza.
- objaviti višejezičnu monografiju o glagolskim kolokacijama.

Muško i žensko u hrvatskome jeziku
voditeljice: Lana Hudeček i Milica Mihaljević
izvor financiranja: IHJJ
Važnost muško-ženskih odnosa u hrvatskome jeziku očita je i iz velikoga broja savjeta koji se odnose na taj problem i koji se gotovo svakodnevno traže od Odjela za hrvatski standardni jezik. Najčešće se pitanja odnose na određivanje muškoga ili ženskoga mocijskog parnjaka ili na uporabu ženskoga ili muškoga parnjaka u određenome kontekstu. Savjete traže pojedinci, ali i ustanove i udruge. Problem

je širi od problema mocijske tvorbe jer se katkad muško-ženski odnosi ne mogu izraziti tvorbenim odnosom (*medicinska sestra – medicinski tehničar*). Zbog velikoga broja upita korisnika pojavila se potreba izrade jedinstvenoga portala (demoinačica portala dostupna je na adresi http://muskozensko.jezik.hr/). Rad na ovome projektu tijesno je povezan s radom na *Mrežniku i Jeni*, u kojemu je predviđeno posebno polje za muško-ženske parove, i s jezičnim savjetima, u kojima se već nalazi određen broj savjeta koji se odnose na muško-ženske parove. Također je povezan s planiranim projektom *Hrvatski jezik u Europskoj uniji* voditeljice Irene Miloš. U sklopu ovoga projekta s dijakronijskoga i sinkronijskoga stajališta istraživat će se odnos između roda i spola, nazivlje rodne/spolne (ne)diskriminacije, strategije rodne/spolne nediskriminacije, rodni/spolni stereotipi, govor o nebinarnim osobama, leksikografska obrada muško-ženskih parnjaka, muško-ženski odnosi u poslovicama i frazemima itd.
Istraživanje se temelji na korpusnoj analizi hrvatskih korpusa (*hrWaC*, *Hrvatska jezična riznica*), koji su pretraživi u Sketch Engineu te na vlastitome prikupljenom korpusu koji se stalno dograđuje.
U projektnome razdoblju planira se:

- izraditi mrežne stranice projekta koje sadržavaju radove, tražilicu muško-ženskih parova, odostražni rječnik muško-ženskih parova, jezične savjete (zasad je izrađena demoinačica mrežnih stranica)
- izraditi specijalizirani korpus pretraživ u Sketch Engineu
- napisati nekoliko radova objavljenih u časopisima referiranim u *Scopusu*
- napisati monografiju.

Religijski pravopis
voditeljice: Lana Hudeček i Milica Mihaljević
izvor financiranja: IHJJ
Projekt *Religijski pravopis* potaknut je brojnim upitima koji se odnose na pravopisne probleme povezane s religijskim nazivljem i imenima i problemima s kojima su se autori i urednici *Hrvatskoga pravopisa* suočavali pri donošenju rješenja koja se odnose na religijske nazive i imena. Iako postoje priručnici koji se bave religijskim nazivljem, većina njih ne rješava ni temeljno pitanje velikoga i maloga slova (npr. natuknice se donose u verzalu ili redom pišu velikim početnim slovom). Upravo zbog toga što ne postoje sustavna istraživanja pravopisa u religijskome području, pokrenut je projekt za koji je do danas: prikupljena i usustavljena građa, sastavljene radne inačice više ili manje uređenih poglavlja s pravopisnim pravilima, provedeno nekoliko istraživanja koja su predstavljena u objavljenim radovima na predavanjima i na radionicama (http://ihjj.hr/projekt/religijski-pravopis/23/).
U projektnome razdoblju planira se:

- dopunjavanje i uređivanje građe prikupljene za *Religijski pravopis*
- osmišljavanje sadržaja mrežne stranice projekta i njezino postavljanje na mrežu
- objava jezičnih savjeta povezanih s religijskim nazivljem i imenima na projektnim stranicama
- objava pravila religijskoga pravopisa; građa će se na stranice stavljati postupno
- objava rječnika religijskoga pravopisa (pretraživanje s pomoću tražilice) na projektnim stranicama; građa će se na stranice stavljati postupno
- pisanje radova za znanstvene ili znanstveno-popularne časopise (3 znanstvena ili znanstveno-popularna rada).

Konačni je cilj dovršen *Religijski pravopis* spreman za upućivanje u recenzentski postupak i objavu. Planira se i suradnja s Odjelom za onomastiku u dijelu istraživanja koja se odnose na religijska imena.

Baza sastavljenoga i nesastavljenoga pisanja
voditeljica: Ermina Ramadanović

izvor financiranja: IHJJ
Temeljni je cilj ovoga projekta izrada baze koja će obuhvaćati riječi (jedna ili više) koje najčešće ulaze u pravopisno poglavlje o sastavljenom i nesastavljenom pisanju. Izrada će baze biti usmjerena na popisivanje pravopisno upitnih slučajeva, ali će se pozornost posvetiti i teorijskomu promišljanju toga pravopisnoga problema (pisanje radova). Prikazat će se kako je problem sastavljenoga i nesastavljenoga pisanja riješen u teorijskim dijelovima hrvatskih pravopisnih knjiga, a kako u njihovim rječničkim dijelovima te podudaraju li se ta rješenja odnosno kakvo su pisanje propisivali pojedini hrvatski pravopisi. Problemi u vezi sa sastavljenim i nesastavljenim pisanjem istraživat će se, popisivati i opisivati od Kušarova pravopisa iz 1889. godine do najnovijih izdanja suvremenih pravopisa: Anić-Silićeva *Pravopisa hrvatskoga jezika* (2001.), Babić-Finka-Moguševa *Hrvatskoga pravopisa* (2004.), Babić-Ham-Moguševa *Hrvatskoga školskog pravopisa* (2008.), Badurina-Marković-Mićanovićeva *Hrvatskoga pravopisa* (2007.), Babić-Moguševa *Hrvatskoga pravopisa* (2010.) te *Hrvatskoga pravopisa* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013.). Pozornost će biti usmjerena na izradu baze sastavljenoga i nesastavljenoga pisanja dobivene ispisivanjem riječi (tvorenica, prijedložnih i prijedložno-padežnih izraza i sintagma) koje ulaze u pravopisno poglavlje o sastavljenom i nesastavljenom pisanju. Iz teorijskih će pravopisnih dijelova (pravopisna pravila o sastavljenom i nesastavljenom pisanju) biti ispisani svi primjeri, a iz pravopisnih će rječnika građa biti ekscerpirana iščitavanjem svih natuknica te ispisivanjem onih koje ulaze, ili koje bi mogle ulaziti, u poglavlje o sastavljenom i nesastavljenom pisanju. Na taj će se način zapravo dobiti dijakronijski pravopisni rječnik s natuknicama ispisanima iz većine hrvatskih pravopisa i aneksnih pravopisnih rječnika. Neuskladeni primjeri iz pravopisnih pravila i natuknica iz pravopisnih rječnika bit će uspoređivani s primjerima iz sekundarnoga korpusa, tj. iz jezičnih priručnika i mrežnih korpusa.
U projektnome razdoblju planira se:

- izraditi bazu sastavljenoga i nesastavljenoga pisanja
- napisati nekoliko znanstvenih i znanstveno-popularnih radova
- objaviti monografiju *Riječ ili dvije*.

Nove istraživačke teme, projekti i suradnje

Repozitorij nacionalnomanjinskih jezika u Hrvatskoj (RENA)
voditelj: Kristian Lewis
izvor financiranja: IHJJ
U suradnji s Institutom za migracije i narodnosti namjerava se pokrenuti međuinstitucijski projekt *Repozitorij nacionalnomanjinskih jezika u Hrvatskoj*. Cilj ovoga projekta predstavljanje je i opis svih nacionalnomanjinskih jezika u Hrvatskoj na mrežnoj stranici. Budući da u Hrvatskoj žive 22 nacionalne manjine, obavijesti o njihovoj prošlosti i jezičnoj rasprostranjenosti predstavit će se mrežno. Dostupne bi bile informacije za albanski, bugarski, bošnjački, crnogorski, češki, mađarski, makedonski, njemački, poljski, ruski, rusinski, rumunjski, romski, srpski, slovački, slovenski, turski, ukrajinski, vlaški, talijanski i hebrejski jezik. Unutar projekta posebno bi se obradilo nacionalnomanjinsko školstvo, odnosno njegovanje jezičnih osobitosti pojedinih nacionalnih manjina putem modela A, B i C. Uz jezične značajke za svaku nacionalnu manjinu bit će izrađeni zemljovidi na kojima će biti označeno na kojim se prostorima govori ili piše na pojedinome jeziku nacionalne manjine. Na stranici će također biti popisana i dostupna literatura o manjinskim jezicima i općenito o nacionalnim manjinama u Hrvatskoj. Stranica na kojoj će biti objavljene informacije pružit će zainteresiranima (široj javnosti, studentima, profesorima, pripadnicima nacionalnih manjina i znanstvenicima) i podatke o udrugama i društvima nacionalnih manjina te povijesni kontekst doseljavanja i življenja na određenome prostoru. Usto, navest će se i demografski podatci o pojedinoj

manjini od 1880. do 2021. godine. Predviđene su diseminacijske aktivnosti tijekom trajanja projekta (okrugli stolovi, razgovori s pripadnicima nacionalnih manjina o projektnim temama i sl.) na područjima na kojima žive nacionalnomanjinske zajednice kako bi se projekt dodatno približio široj javnosti, ali i samim pripadnicima nacionalnih manjina te znanstvenicima. Istraživanja će se provoditi u tri faze jer projekt traje od 2022. do 2025. godine. Usporedno će se provoditi i osvježavanje podataka na stranici projekta. U prvoj fazi na mreži će se nalazi osnovni podaci o pojedinim manjinama, a zatim će se u drugoj fazi dopunjavati dodatnim podatcima. Treća faza, u posljednjoj godini projekta, predviđena je za objavljivanje projektnih rezultata u publikaciji. Publikacija će također biti predstavljena u sklopu diseminacijskih aktivnosti u krajevima u kojima žive pripadnici nacionalnih manjina (zapadna Slavonija, istočna Slavonija, Istra, Međimurje, Banija/Banovina, Kordun, Dalmatinska zagora i Lika).

Hrvatski jezik u Europskoj uniji
voditeljica: Irena Miloš
izvor financiranja: IHJJ
U projektu će se analizirati i opisati sveobuhvatna slika hrvatskoga jezika u višejezičnoj i višekulturnoj zajednici u kontekstu institucija EU-a (jezični menadžment na nadnacionalnoj razini, upravljanje terminologijom i drugim jezičnim projektima i sl.) utemeljenu u kontekstu i primjerima iz prakse EU-a, uz usporedbu s drugim službenim jezicima EU-a. Potrebe za tim nadrastaju samu prevoditeljsku (korisničku) zajednicu i naznačuju potrebu sustavnoga i temeljitoga akademskoga opisa s konkretnim povezivanjem jezičnih i terminoloških resursa (time i mreže stručnjaka iz znanstvene zajednice i gospodarskoga i/ili državnoga sektora) uz stvaranje novih znanja te uz promociju hrvatskoga jezika na domaćoj i međunarodnoj razini. To bi ujedno bio prvi sveobuhvatan opis takva tipa. U skraćenome obliku objavio bi se na mrežnoj stranici projekta, a u duljemu u terminološkome priručniku i (s dugoročnim planom) u monografiji. Zasebno bi se na mrežnim stranicama projekta objavljivali jezični savjeti.
Znanstveni su ciljevi potaknuti nepostojanjem analize i sinteznoga prikaza navedenoga, pa je znanstveni napredak uvjetovan, među ostalim, opisom:

- konteksta u kojemu se rabi hrvatski jezik u Europskoj uniji (zakonodavnim i drugim institucijama i tijelima); opisom područja u kojima se prevodi, a time i razvija terminologija i sam jezik te opisom i povezivanjem dionika u EU-u i Hrvatskoj koji kao pandani utječu na jezični razvoj toga područja (glavne uprave, državna tijela, stručnjaci);
- rada na terminologiji EU-a (upravljanje terminologijom: središnje terminološke koordinacije pojedinih institucija, zajednički međuinstitucijski rad prevoditelja, terminologa i pravnika lingvista, terminološke baze, glosari i drugi izvori)
- jezičnih i terminoloških preporuka u kontekstu EU-u (razmjena najboljih praksa uz kontekstno uvjetovane izbore ili preporuke – primjeri drugih jezika, npr. njemačkoga, nizozemskoga..., određivanje referentnih izvora i dr.)
- modela suradnje s nacionalnim stručnjacima (akademskom zajednicom i državnim sektorom: rad i povezivanje s nacionalnim stručnjacima u Hrvatskoj, širenje i umrežavanje nacionalnih stručnjaka i akademske zajednice s prevoditeljskom u obliku savjetodavne uloge)

Cilj je projekta i: dugoročno oblikovati (mrežni) kanal zajedničke suradnje, osmisliti obrazac za postavljanje jezičnih i terminoloških dvojba u kontekstu prevođenja i središnje mrežne točke za savjetodavnu ulogu u tome kontekstu.
Hrvatski jezik u Europskoj uniji službeno je prisutan više od osam godina, a nakon ulaska Hrvatske u EU počelo se sustavno, brzo i u golemoj količini ugrađivati hrvatsko nazivlje u prijevode dokumenata

na hrvatski jezik te posredno u javno dostupne, ali i interne terminološke baze institucija EU-a. Ta se terminologija preko zakonodavstva preuzima i u Hrvatskoj, a dio terminologije i jezičnih rješenja posredno se širi i mrežno (u objavama za medije, na mrežnim stranicama institucija i sl.) te tako utječe i na mnoga (neadministrativna) područja, pa se na razini EU-a izrađuju smjernice kako administrativni jezik učiniti slobodnijim, a da se ne naruše temeljne zakonitosti prijenosa informacija. Terminološki je rad pritom složeni interaktivni proces u kojemu sudjeluju središnja terminološka tijela institucija, menadžment koji postavlja prioritete u jeziku i terminologiji, terminolozi, prevoditelji, pravnici, pravnici lingvisti te stalna mreža nacionalnih stručnjaka iz državnoga sektora i akademske zajednice. Iz toga rada nastaju nazivi koji se u institucijama pohranjuju u baze ili glosare te u zajedničku međuinstitucijsku interaktivnu višejezičnu bazu IATE. Za nazivlje i postupanje s jezikom/jezicima u EU-u zainteresirana je i prevoditeljska zajednica u Hrvatskoj te stručnjaci koji aktivno prate zakonodavstvo, ali i jezična akademska zajednica (npr. prevoditeljski studiji). Ondje ne nastaju samo koncepti u terminološkome značenju, već i koncepti kojima se pozicionira i oblikuje svaki službeni jezik na nadnacionalnoj europskoj razini, a pritom kvalitetna ugradnja na svakome službenom jeziku uvelike počiva na planiranju i upravljanju prijevodnim i terminološkim zadaćama. U administrativnome kontekstu razvijaju se i različiti modeli jezika (npr. *citizen's language, clear language, plain language*) te se proširuju kompetencije tradicionalnih (usmenih i pismenih) prevoditelja (ponajviše u smjeru specijaliziranih područja ili u smjeru interkulturnih jezičnih medijatora), time i potrebe kojima bi jezik trebao udovoljiti. Rad u višejezičnim i višekulturnim zajednicama ima i svoja zasebna načela, jedno je od njih poštovanje (zajedničkih) europskih standarda (koji se propisuju i dokumentima) uz posebnosti svakoga službenog jezika u Europskoj uniji. Pritom se sociolingvistički, psiholingvistički, politički i drugi čimbenici također uzimaju u obzir. Temeljna je zadaća projekta: opisati suvremenu uporabu hrvatskoga jezika u kontekstu institucija EU-a utemeljenu na primjerima iz prakse; na temelju dosadašnjih tekovina i recentnih izvora koji su poslužili razvoju terminologije i jezika do i uoči ulaska Hrvatske u EU proizvesti nove jezične i terminološke resurse; oblikovati model trajne suradnje s institucijama EU-a i mrežom nacionalnih stručnjaka; pružiti potencijalni obrazovni materijal za izobrazbu dionika uključenih u višejezično stvaranje zakonodavstva te prevoditeljskim i sličnim studijima ili programima.

U projektnome razdoblju planira se:

- predstaviti hrvatski jezik na domaćoj i međunarodnoj razini kao suvremeno uređen model za jezično i terminološko savjetovanje u kontekstu EU-a
- napisati knjigu *Hrvatski jezik u Europskoj uniji*
- napisati (e-)priručnik jezični (izbori/preporuke) u kontekstu EU-a / zakonodavstva
- napisati dvojezični terminološki priručnik primjenjiv za prevođenje u Europskoj uniji
- osmisliti ogliednu specijaliziranu radionicu za ciljnu publiku (svi suradnici na projektu i izvanprojektni suradnici / nacionalni stručnjaci)
- organizirati znanstveni i stručni skup (koji bi povezao nabrojene dionike u EU-u sa spomenutim dionicima u Hrvatskoj)
- prirediti (potencijalno) knjigu ili zbornik ili radove u tematskome broju *Rasprava* s prethodno spomenutoga skupa

Prijava novih projekata

U razdoblju od 2022. do 2026. planira se prijaviti ove projekte na natječaje Hrvatske zaklade za znanost:

- Ivana Brač: *Semantički i sintaktički razredi hrvatskih glagola.*
- Goranka Blagus Bartolec: *Višejezični rječnik glagolskih kolokacija*

- Kristian Lewis: *Hrvatsko vojno nazivlje u prošlosti i sadašnjosti*

Planirane prijave novih internih projekata:

- *Lažni prijatelji u hrvatskome jeziku – LAPUH* (voditelj: Kristian Lewis)
- *Rječnik hrvatskih somatskih frazema* (voditeljica: Barbara Kovačević)

Međuprojektna suradnja

Članovi Odjela surađivat će i na projektima drugih institutskih odjela:

- Ivana Brač na projektu *Sintaktička i semantička analiza dopuna i dodataka u hrvatskome jeziku* – SARGADA (HRZZ, voditeljica Matea Birtić) i na projektu *Dinamičnost kategorija specijaliziranoga znanja* – DIKA (HRZZ, voditeljica Ana Ostroški Anić) i *Semantički okviri u hrvatskome jeziku* (IHJJ, voditeljica Ana Ostroški Anić).
- Maja Matijević surađivat će na projektu *Semantički okviri u hrvatskome jeziku* (IHJJ, voditeljica Ana Ostroški Anić)
- Josip Mihaljević surađivat će na projektu *Rječnik dubrovačkoga govora* (voditeljica Ivana Lovrić Jović).

Domaća suradnja

Članica Odjela Barbara Kovačević surađivat će i na projektima drugih ustanova:

- *Istraživanje hrvatskih dijalekata i povijesti hrvatskoga jezika*, projekt u okviru Zavoda za lingvistička istraživanja HAZU, voditeljica: Martina Bašić, trajanje projekta: od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2023.
- *Hrvatsko-poljska kontrastivna istraživanja*, projekt u okviru znanstvenih projekata na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, (voditeljica: Ivana Vidović Bolt), trajanje projekta: od 1. siječnja 2021. do 31. prosinca 2023.
- *Bibliografija hrvatske frazeologije. Frazeobibliografski rječnik*, projekt u okviru znanstvenih projekata na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, (voditeljica: Željka Fink-Arsovski), trajanje projekta: od 1. siječnja 2020. do 31. prosinca 2022.

Međunarodne suradnje

Suradnici Odjela sudjeluju u međunarodnim COST akcijama:

- *Distant Reading for European Literary History* (CA16204) (Maja Matijević)
- *European Network for Combining Language Learning with Crowdsourcing Techniques* (CA16105) (Josip Mihaljević)
- *European Network for Game Theory* (CA16228) (Josip Mihaljević)
- *Nexus Linguarum* – European network for Web-centred linguistic data science (CA18209) (Ivana Brač, Maja Matijević)

Lana Hudeček, Kristian Lewis i Milica Mihaljević članovi su *Terminological Commission attached under International Committee of Slavonic Scholars* i rade na projektima

- *Rječnik terminološkoga nazivlja* (voditeljica Viktorija Ivaščenko)
- *Terminografska baza podataka TERM_IN – Slavenska terminografija (1990. – 2017.)* (voditeljica Viktorija Ivaščenko)

Lana Hudeček i Milica Mihaljević surađuju na projektu *British Councila; Support to Curricular Reform in Croatia*, phase 4 (voditeljica Victoria Clark)

Ostalo

- Članovi Odjela i dalje će sudjelovati u radu Povjerenstva za natjecanje iz hrvatskoga jezika
- Članovi Odjela i dalje će raditi na izdavanju časopisa *Hrvatski jezik* (urednice časopisa članice su Odjela) te sudjelovati u uredništvu *Rasprava: Časopisa Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*
- Članovi Odjela održavat će portal *Bolje je hrvatski* (http://bolje.hr/)
- Članovi odjela intenzivno će raditi na popularizaciji znanosti.
- Lana Hudeček i Goranka Blagus Bartolec članice su Savjeta za jezik i govor HRT-a
- Goranka Blagus Bartolec članica je Povjerenstva za standardizaciju geografskih imena

Rad u nastavi

Članovi Odjela trenutačno predaju na ovim fakultetima i visokim školama:

- Veri na studiju Novinarstva i Transmedijske dramaturgije. (Lana Hudeček)
- Učiteljski fakultet (Ermina Ramadanović)
- Filozofski fakultet (Daria Lazić).

Ta će se suradnja nastaviti i u predviđenome razdoblju.

Predviđena je i suradnja na Poslijediplomskom studiju Filozofskoga fakulteta u Splitu (Milica Mihaljević), s Croaticumom – Centrom za hrvatski kao drugi i strani jezik (Maja Matijević), Odsjekom za informacijske znanosti (Lana Hudeček, Josip Mihaljević, Maja Matijević, Daria Lazić).

Plan objavljivanja rezultata istraživanja

Planira se priprema za objavljivanje ovih knjiga (neki su naslovi radni):

- Milica Mihaljević, Lana Hudeček, Željko Jozić (ur.) *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*
- Milica Mihaljević, Lana Hudeček, Željko Jozić (ur.) *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – rječnik*
- Milica Mihaljević, Lana Hudeček, Željko Jozić (ur.) *Hrvatski mrežni rječnik*
- Milica Mihaljević, Lana Hudeček (ur.) *Religijski pravopis*
- Milica Mihaljević, Lana Hudeček (ur.) *Muško i žensko u hrvatskome jeziku*
- Lana Hudeček, Milica Mihaljević, Irena Miloš *Terminološki priručnik (u kontekstu zakonodavstva EU-a)*
- Lana Hudeček (ur.) *Rječnik novinarskoga žargona*
- Irena Miloš (ur.) *Hrvatski jezik u Europskoj uniji*
- Lana Hudeček, Milica Mihaljević, Irena Miloš (ur.) (e-)knjiga jezičnih savjeta u kontekstu EU-a
- Goranka Blagus Bartolec (ur.) *Rječnik glagolskih kolokacija*
- Barbara Kovačević, Željka Fink-Arsovski, Anita Hrnjak *Bibliografija hrvatske frazeologije. Frazeobibliografski rječnik* – 3. tom
- Josip Mihaljević: *Igrifikacija mrežnoga rječnika*
- Ermina Ramadanović: *Riječ ili dvije u hrvatskome jeziku*

Članovi Odjela objavljivat će znanstvene, stručne i znanstveno-popularne radove i sudjelovati s referatima na znanstvenim skupovima.

Svaki član Odjela objavit će najmanje jedan znanstveni rad u časopisu referiranome u *Scopusu* na godinu i jedan Q1 rad u petogodišnjemu razdoblju.

Plan usavršavanja

Svaki će član Odjela u petogodišnjemu razdoblju otići na najmanje jednu domaću i jednu međunarodnu znanstvenu konferenciju godišnje (ovisno o financijskim mogućnostima). Mlađi suradnici usavršavat će se na radionicama i ljetnim školama (ovisno o financijskim mogućnostima).

Plan diseminacije i popularizacije

Standardni je jezik poseban zbog svoje uloge u društvu jer standardni jezik svi moraju učiti, a služenje njime zahtijeva usvajanje njegovih pravila i, posljedično, određeni napor. Stoga je uz znanstvene zadaće važna zadaća Odjela za hrvatski standardni jezik i rad na svim aspektima promicanja hrvatskoga standardnog jezika i njegove norme te je posebno važna suradnja sa školama koja se provodi nizom djelatnosti (predavanja i radionice za učenike, predavanja i radionice za nastavnike, igrificirani sadržaji, suradnja na projektima povezanim sa školstvom, sudjelovanje u povjerenstvima i recenziranje testova za natjecanje i državnu maturu itd.).

Posebno treba istaknuti jezično savjetništvo. Suradnici Odjela daju jezične savjete telefonski, elektroničkom poštom i u pismenome obliku te jezične ekspertize (za potrebe ministarstava, sudova, tvrtka itd.), sudjeluju u radijskim emisijama s jezičnim savjetima (Govorimo hrvatski).

Odgovori na najčešće upite postavit će se na portal s jezičnim savjetima mrežnih stranica Instituta. S obzirom na to da je davanje jezičnih savjeta trajni institutski zadatak, predviđa se sustavno dopunjivanje portala novim savjetničkim sadržajima. Posebna će se pozornost posvetiti mogućnosti zamjene neprihvatljivih anglizama. Prijedlozi zamjena objavljivat će se na portalu *Bolje je hrvatski* (http://bolje.hr/).

Posebno mjesto u popularizaciji znanosti ima i znanstveno-popularni časopis *Hrvatski jezik*, te radionice za učenike osnovne i srednje škole za koje se izrađuje i veći broj obrazovnih igara za učenje hrvatskoga jezika (zasad dostupnih u radnoj inačici na adresi hrvatski.ihjj.hr). Za primjenu rezultata znanstvenoga rada u praksi posebno je važno sudjelovanje institutskih znanstvenica Lane Hudeček i Milice Mihaljević u projektu British Councila, Agencije za odgoj i obrazovanje i Centra za vanjsko vrednovanje *Support to Curricular Reform Croatia, phase 4*.

Plan organizacije konferencija i radionica

Organizacija konferencija, skupova i radionica djelomično ovisi o dobivanju projekata s vanjskim financiranjem. Odobri li Hrvatska zaklada za znanost planirane projekte, organizirat će se znanstveni skup (jedan za svaki dobiveni projekt) i više radionica.

- Planirana je organizacija terminološkoga okruglog stola *Hrvatska terminologija u europskome kontekstu: novi obzori*, projekt *Jena* u suradnji sa Znanstvenim vijećem za antropologijska istraživanja HAZU-a (Lewis, Hudeček, Mihaljević)

Članovi Odjela sudjeluju kao članovi organizacijskih i programskih odbora u pripremi ovih skupova:

- *Hrvatski sintaktički dani* (Goranka Blagus Bartolec, Lana Hudeček)
- *Linguistic Forum 2022. Predicate: from polysemy to arguments; Workshop Arguments and adjuncts*, Zadar, travanj 2022. (Ivana Brač)
- *Terminology and Specialized Knowledge Representation: New Perspectives on User Needs*, Rijeka, lipanj 2022. (Ivana Brač, Mihaljević)

5.3. Analiza okružja (*SWOT* analiza)

Snage

Svi su suradnici visokospecijalizirani i pokrivaju širok spektar jezikoslovnih disciplina (leksikologiju, leksikografiju, standardologiju, frazeologiju, jezično planiranje, morfologiju, sintaksu, semantiku, tvorbu riječi, pragmatiku, terminologiju, etnolingvistiku). Stalno zaposleni članovi Odjela za hrvatski standardni jezik renomirani su znanstvenici s velikim brojem monografija, priručnika, znanstvenih i znanstveno-popularnih radova te velikim brojem sudjelovanja na konferencijama u Hrvatskoj i u inozemstvu. Članovi Odjela imaju i veliki broj radova objavljenih u časopisima koji se referiraju u *Scopusu*. Posebno se članovi Odjela za hrvatski standardni jezik ističu u aktivnostima popularizacije znanosti i suradnji sa školama. U Odjelu ima i tri mlada suradnika: dva doktoranda i jednoga poslijedoktoranda koji se specijaliziraju u leksikografskim poslovima. Na Odjelu je zaposlen informatičar.

Slabosti

Odjel za hrvatski standardni jezik u ovome trenutku nema projekte financirane iz vanjskih izvora, potrebno je povećati broj projekata koji se financiraju iz vanjskih izvora. Planirana je prijava triju projekata te ako se ti projekti uspiju ostvariti, to će pridonijeti financijskim mogućnostima Odjela te povećati broj radova objavljenih u najrelevantnijim svjetskim jezikoslovnim časopisima (Q1). Iako je na Odjelu zaposlen informatičar, stalno treba jačati informatičku podršku kako bi se mogle zadovoljiti sve potrebe svih projekata.

Mogućnosti

Hrvatska zaklada za znanost najvažnija je mogućnost financiranja odjelnih projekata te će se u sljedećemu petogodišnjem razdoblju za financiranje natjecati nekoliko novih odjelnih projektnih prijedloga. Na natječaj za istraživačke projekte planira se u projektnome razdoblju prijaviti tri projekta. O prihvaćanju tih projekata uvelike ovisi i točno usmjeravanje rada na Odjelu.

Prijetnje

Odjel ima sedam znanstvenika (Milica Mihaljević, Hudeček, Lewis, Miloš, Blagus Bartolec, Kovačević, Ramadanović), dva doktoranda (Lazić, Matijević) i jednoga poslijedoktoranda (Josip Mihaljević). Troje znanstvenika imaju izbor u više zvanje nego što je radno mjesto na kojemu rade (Lewis, Miloš, Ramadanović). Za poslijedoktoranda i doktorande nije sigurno hoće li moći dobiti stalno radno mjesto ako ispune sve obveze (doktorat, izbor u zvanje suradnika).
Trenutačno na Odjelu nema ni jedan projekt koji financira Hrvatska zaklada za znanost (projekti *Jena* i *Mrežnik* nedavno su završili), pa i to otežava mogućnost usavršavanja mlađih suradnika u inozemstvu.

6. ODJEL ZA OPĆE JEZIKOSLOVLJE

6.1. Temeljne zadaće

U Odjelu za opće jezikoslovlje provode se opća, poredbena i primijenjena istraživanja u području sintakse, morfologije, semantike, računalne lingvistike, kognitivne lingvistike, generativne gramatike, teorije valentnosti, terminologije, sociolingvistike i drugih suvremenih jezikoslovnih teorija. Specifične teme uključuju: sintaktička, morfološka i semantička istraživanja glagola; razvoj baze hrvatskih morfoloških dubleta te uključivanje dobivenih rezultata u normativne priručnike i preporuke te istraživanje pojave i razvoja morfološke dubletnosti u dječjemu jeziku; govorni diskurs u jezičnome razvoju iz višerazinskoga pristupa; gramatičko-semantička obilježja prepričavanja u kasnome razvoju materinskoga jezika i usvajanju inoga jezika; kognitivna i leksičkosemantička istraživanja hrvatskoga jezika s osobitim naglaskom na istraživanje konceptualne metafore i metonimije te razvoj baze predodžbenih shema, kognitivnih primitiva i semantičkih okvira hrvatskoga jezika te konceptualnih i jezičnih metafora i metonimija; obrada hrvatskoga strukovnog nazivlja različitih disciplina, izgradnja nacionalne terminološke baze STRUNA; proučavanje terminoloških i terminografskih problema, istraživanje pojmovne i jezične razine terminoloških jedinica i kategorija specijaliziranoga znanja; sintaktičkosemantička istraživanja sintagmatskih sveza naziva i diskursna istraživanja komunikacijske uloge naziva u strukovnim područjima. Odjel ima razvijenu međunarodnu suradnju: surađuje s inozemnim znanstvenim ustanovama i kolegama iz inozemstva (s Bliskoistočnim sveučilištem u Ankari, Filozofskim fakultetom u Sarajevu, Inštitutom za slovenski jezik Frana Ramovša u Ljubljani, s kolegama sa Sveučilišta u Padovi i Beču te sa Sveučilišta u Sheffieldu, Yorku, Brightonu, Pragu, Tartuu i Helsinkiju). Članovi Odjela aktivno su uključeni u COST akcije. Odjel je uključen u niz relevantnih međunarodnih znanstvenih tijela i organizacija.

6.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju

Nastavak rada na postojećim projektima

Sintaktička i semantička analiza dopuna i dodataka u hrvatskome jeziku (SARGADA)
voditeljica Matea Birtić
izvor financiranja: HRZZ UIP-2019-04-7896
Projekt SARGADA završava 1. veljače 2024. godine. U sklopu projekta proučavaju se razlike između dopuna i dodataka u okviru triju teorijskih pristupa (kognitivna gramatika, generativna gramatika te teorija valentnosti i teorija zavisnosti). Na temelju stečenih znanja stvaraju se kriteriji za razlikovanje dopuna i dodatka koji su primjenjivi na hrvatski jezik i posljedično se stvaraju testovi za razlikovanje dopuna i dodatka koji će biti implementirani u repozitorij SARGADA. Repozitorij SARGADA sadržavat će rečenice u kojima se nalaze dvojbeni sintaktički dijelovi kojima će se na temelju testova pridružiti status dopuna ili dodataka (tj. više dopuna ili dodataka, razlika dopuna i dodatka shvaća se skalarno). U razdoblju do 1. veljače 2024. planira se održati još jedna radionica, organizirati okrugli stol o dopunama i dodatcima u razdoblju između studenoga 2022. i travnja 2023. Projekt SARGADA također je suorganizator Zadarskoga lingvističkog foruma (*Predicate: from polysemy to arguments*) koji će se održati od 7. do 9. travnja 2022. Također se planira dovršenje repozitorija SARGADA.

Baza hrvatskih morfoloških dubleta
voditeljica: Tomislava Bošnjak Botica

izvor financiranja: IHJJ i sredstva projekta *Feast and Famine: Confronting overabundance and defectivity in language*
Projekt u svojoj drugoj fazi počinje u siječnju 2021. i traje do siječnja 2023. Nastavlja se na interni projekt počet u studenome 2017. Cilj je projekta nadogradnja baze hrvatskih morfoloških dubleta. Trenutačno je u bazi oko 8 tisuća pojavnica. Planira se dovršenje svih razina baze, izrada prikladne tražilice te unos još najmanje 8 tisuća pojavnica. Projekt se do 1. rujna 2023. financira sredstvima projekta *Feast and Famine: Confronting overabundance and defectivity in language*.

Feast and Famine: Confronting overabundance and defectivity in language
koordinatorica i suradnica: Tomislava Bošnjak Botica
izvor financiranja: britanska zaklada *Arts and Humanities Research Council* – AHRC
Međunarodni projekt u kojemu je Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje partnerska ustanova Sveučilištu u Sheffieldu. Zadatak hrvatskoga dijela projekta odnosi se na izgradnju i popunjavanje Baze hrvatskih morfoloških dubleta, uključivanje dobivenih rezultata u normativne priručnike i preporuke te istraživanje pojave i razvoja morfološke dubletnosti u dječjemu jeziku.

Hrvatsko strukovno nazivlje Struna
voditelj Bruno Nahod
izvor financiranja: IHJJ te sredstva HRZZ-a ovisno o prijavljenim projektima
U sklopu projekta Hrvatsko strukovno nazivlje predviđena je obrada, redaktura i osuvremenjivanje postojećih terminoloških natuknica u bazi Strune, pisanje rada za objavljivanje u časopisu *Collegium Antropologicum* (izlaganje s terminološkoga okrugloga stola) te provjeravanje usklađenosti unesenih naziva i definicija s pravilima hrvatskoga standardnoga jezika.

Dinamičnost kategorija specijaliziranoga znanja (DIKA)
voditeljica projekta Ana Ostroški Anić
izvor financiranja: HRZZ UIP-2017-05-7169
U sklopu projekta očekuje se organiziranje redovitih sastanaka i praćenje projektnih aktivnosti, sudjelovanje u istraživanjima u okviru projektnih aktivnosti, unošenje podataka u bazu semantičkih okvira AirFrame, ažuriranje podataka na projektnoj internetskoj stranici i redovito objavljivanje novosti na stranicama projekta i na društvenim mrežama, istraživanje terminologije medicinskoga područja i pisanje znanstvenoga rada, organiziranje terminološke konferencije u Rijeci u lipnju 2022. te pisanje projektne prijave novoga istraživačkoga projekta.

NEXUS LINGUARUM European network for Web-centered linguistic data science COST
Kristina Štrkalj Despot (članica Upravljačkoga odbora, suvoditeljica radne podskupine 4.1., članica radnih podskupina 4.1.1 *Media and Social Media* i 4.1.2. *Language Acquisition*)
Ana Ostroški Anić (suvoditeljica radne podskupine 4.4. *Life Sciences* i članica radne podskupine 4.1.1 *Media and Social Media*)
U okviru akcije sudjelovat će se u istraživanju metafora vezanih uz COVID-19 u parlamentarnome korpusu hrvatskoga jezika, sudjelovat će se u izradi ontologije metafora vezanih uz COVID-19, organizirat će se radionica u okviru podskupine 4.4. *Life Sciences*; sudjelovanje u aktivnostima istraživanja i označavanja jezika mržnje u okviru radnoga zadatka 4.1.1. *Media and Social Media* u okviru radne podskupine 4.1. *Linguistics* te teorijsko istraživanje oblika implicitnosti u govoru mržnje. Provodi se korpusno istraživanje morfološke složenosti i leksičke raznolikosti u dječjemu jeziku te razvoj figurativnoga jezika u dječjemu jeziku (Use case 4.1.2. *Language Acquisition*). Sudjeluje se u

istraživanjima metafora u diskursu; pripremaju se podatci za istraživanje automatske detekcije metafora u suradnji s kolegama iz Slovenije.

Suradnja na projektima drugih odjela

Hrvatsko jezikoslovno nazivlje (JENA) (voditeljica Milica Mihaljević)
Velik broj suradnika Odjela za opće jezikoslovlje nastavit će surađivati na projektu Hrvatsko jezikoslovno nazivlje. Planiraju nastaviti unositi hrvatske nazive u jezikoslovnim područjima za koja su zaduženi, nastaviti unositi nove istovrijednice na engleskom, francuskom i ruskom jeziku, uključivati obrađene nazive u tražilicu Strune, sudjelovati u pripremi *Rječnika jezikoslovnoga nazivlja* te obavljati terminografsku redakturu.

Hrvatska kolokacijska baza (voditeljica Goranka Blagus Bartolec), s Odjela surađuje Ivana Matas Ivanković
Postojeće višerječne sveze dopunjavat će se novim podatcima, tj. popunjavat će se stupci primjer i značenje koji su zasad prazni te stupac vrsta riječi za sve natuknice jer je zasad vrsta riječi određena samo za homografne natuknice. U Bazu će se sustavno unositi poslovice kako bi se uredila posebna Baza poslovica hrvatskoga jezika.

Rječnik velikoga i maloga početnog slova (voditeljica Goranka Blagus Bartolec), s Odjela surađuje Ivana Matas Ivanković
Planira se rad na mrežnoj inačici Rječnika te dorade i prilagodbe sheme i administracija baze podataka.

Muško i žensko u hrvatskome (voditeljica Milica Mihaljević), s Odjela surađuje Ivana Matas Ivanković
U sklopu rada na projektu planira se objaviti članak *The Female and Male World in Croatian Proverbs* u časopisu *Collegium antropologicum*.

Rječnik dubrovačkoga govora (voditeljica Ivana Lovrić Jović), s Odjela surađuje Bruno Nahod
Za potrebe *Rječnika dubrovačkoga govora* izrađivat će se shema samoga rječnika, dorađivat će se i prilagođivati sheme te će se administrirati baze podataka.

Hrvatski jezik u Europskoj uniji (voditeljica Irena Miloš), s Odjela surađuje Ana Ostroški Anić
U okviru projekta proučavat će se terminološke teorije s obzirom na znanstveno i tehničko prevođenje u višejezičnom i višekulturnom društvu.

Suradnja na domaćim i međunarodnim kompetitivnim projektima

Višerazinski pristup govornom diskursu u jezičnome razvoju (MultiDis)
(suradnica iz IHJJ-a Tomislava Bošnjak Botica, izvor financiranja: HRZZ UIP-2017-05-6603)
Ovim se projektom opisuje govorni diskurs u jezičnome razvoju iz višerazinskoga pristupa. Ciljevi su projekta: stvaranje ili nadopuna resursa koji su preduvjet za višerazinski pristup diskursu, uporaba postojećih resursa za ekstrakciju znanja o govornome diskursu govornika hrvatskoga jezika, uspostavljanje ekološki valjana i pouzdana postupka jezične procjene s pomoću mjera za analizu diskursa, izrada novoga materijala za poticanje i procjenu diskursne proizvodnje na temelju višerazinskoga pristupa te višerazinski opis hrvatskoga govornog diskursa u jezičnome razvoju. U

razdoblju trajanja projekta (do 31. 12. 2022.) ispitivat će se narativni diskurs jednojezične djece te će se istraživati uzročni odnosi u govornome i pisanome prepričavanju djece od 6 do 14 godina.

Les procédures de reformulation: outil d'appropriation de la langue maternelle et étrangère, à l'oral et à l'écrit
koordinatorica i suradnica za hrvatski: Tomislava Bošnjak Botica
izvor financiranja: sredstva Sveučilišta Paris Sorbonne i Katoličkoga sveučilišta u Lublinu
U sklopu projekta planira se nastavak istraživanja gramatičko-semantičkih obilježja prepričavanja u kasnome razvoju materinskoga jezika (6 – 14 god.) i usvajanju inoga jezika. Na osnovi prikupljene građe istraživat će se različiti aspekti jezičnoga razvoja, npr. jezična obilježja govorne i pisane proizvodnje u djece u dobi od 6 do 14 godina.

Nove istraživačke teme, projekti i suradnje

Valencijski rječnik hrvatskih glagola
voditeljica: Matea Birtić
Kad završi projekt SARGADA, ponovno će se pokrenuti projekt *Valencijski rječnik hrvatskih glagola* kao institutski projekt te će se, ako bude potrebe, prijaviti i vanjsko sufinanciranje koje će biti dostupno.

Sintaktička i semantička analiza dopuna i dodataka u hrvatskome jeziku, voditeljica Matea Birtić
Ako se nakon završetka rada na repozitoriju SARGADA, koji je jedan od rezultata rada na projektu SARGADA, uoče neke manjkavosti toga repozitorija, nastavit će se rad na njemu.

Istraživanje morfološke dubletnosti
voditeljica: Tomislava Bošnjak Botica
Nakon završetka projekta *Feast and Famine* namjerava se pokrenuti novi projekt kojim bi se nastavilo istraživanje morfološke dubletnosti. Planiraju se istražiti mogućnosti dobivanja sredstava iz vanjskih izvora (HRZZ, bilateralna suradnja preko MZO-a, europski projekti i sl.).

Istraživanje glagolnoga prefiksa za u hrvatskome – makroorijentir put
voditelj: Jurica Budja
Projekt je nastavak istraživanja konfiguracijske mreže hrvatskih glagola izvedenih prefiksom *za-*. U idućoj fazi istraživanja obradit će se makroorijentir *put*, koji je konceptualni srodnik makroorijentira ulaz. U prvoj fazi istraživanja složit će se korpus glagolā koji za svoje orijentire imaju put ili njegove izvedenice. Opisat će se vremenska i prostorna protežnost svakoga glagola. U drugoj fazi istraživanja promatrat će se odnosi vremenske i prostorne protežnosti svakoga glagola unutra pojedine orijentirne konkretizacije. Na temelju toga će se donositi pretpostavke/zaključci o njihovim filogenetičkim odnosima. U trećoj fazi istraživanja promatrat će se: 1. odnosi vremenske i prostorne protežnosti među pojedinim orijentirnim konkretizacijama, 2. glagolni sastav svake pojedine orijentirne konkretizacije. Planira se kao interni institutski projekt te prijava na natječaj Zagrebačke banke; Općine Klis.

Leksikon hrvatskih prijedloga
voditeljica: Ivana Matas Ivanković
Planira se ponovno pokretanje projekta koji je trenutačno u mirovanju U ovoj fazi obrađeno je 50-ak prijedloga, kojima je na temelju konkretnih primjera iz korpusa određeno značenje te upravna i zavisna riječ. Primjeri su obrađeni u bazi Excel, što omogućuje pretraživanje po svojstvima zadanima u

vertikalama, što će omogućiti izlistavanje po različitim obilježjima i olakšati opis u konačnome obliku. Iako je projekt zamišljen kao baza za knjižno izdanje, idući je korak osmisliti kako te podatke preoblikovati u mrežnu inačicu te uspostaviti suradnju s računalnim tehničarom. Obrađene podatke treba još jednom provjeriti i međusobno uskladiti. Baza će se i dalje puniti novim prijedlozima koji će biti obrađeni na isti način. Projekt se planira kao interni projekt ili će se prijaviti za vanjsko financiranje.

Frazeologajnica – frazeološka riznica govora Neretvanske doline
voditelj: Bruno Nahod
U projektu će se izraditi portal hrvatske dijalektne baštine s pretraživom pisanom i zvučnom frazeološkom dijalektnom građom iz mjesnih govora Doline Neretve. Rad na projektu obuhvaća terensko istraživanje, izradu baze podatka i karata, analizu i objavu građe, diseminaciju rezultata. Uz svaki punkt (mjesni govor) donijet će se: kratak povijesni, zemljopisni i demografski pregled područja, fonološki i morfološki opis govora, prikupljeni frazemi sa standardnom istovrijednicom, zvučni zapis ogleda govora i transkripcija toga zapisa, rječnik manje poznatih riječi, običaji i recepti, etimološke i onomastičke zanimljivosti, popis literature o navedenome govoru. Projekt bi se prijavio na natječaj Ministarstva kulture RH (kulturna baština).

Struna II – druga faza Hrvatskoga strukovnog nazivlja
voditelj: Bruno Nahod
Program Struna II podrazumijeva temeljite promjene u modelu izgradnje hrvatskoga strukovnog nazivlja na trima razinama: odabirom područja koja se obrađuju (projekti), terminološkoj metodologiji obrade i računalno-tehnološkoj razini koja podrazumijeva sustav za obradu, čuvanje i prezentaciju strukovnih nazivlja znanstvenoj, stručnoj i široj javnosti. Te su tri razine nerazdvojivo povezane i često međusobno zavisne. U tom programu Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje nema tek koordinacijsku i savjetodavnu ulogu, nego je glavni nositelj koji osim planiranja i provedbe, može na vrijeme reagirati na zahtjeve struke i tržišta. U prve tri godine projekta planira se uz spomenuto restrukturiranje modela obradbe i obraditi nazivlje iz područja kineziologije (Hrvatsko sportsko nazivlje) i računarstava (Temeljno računalno nazivlje). Projekt bi se prijavio kao interni projekt IHJJ-a i na Ministarstvo znanosti i obrazovanja.

Semantički okviri u hrvatskome jeziku
voditeljica: Ana Ostroški Anić
U okviru projekta provodit će se semantička i sintaktička istraživanja hrvatskoga jezika prema teorijskim načelima teorije semantike okvira i konstrukcijske gramatike. Istraživanja se dijele u tri temeljna dijela ili modula: a) semantički i sintaktički opis temeljnih semantičkih okvira hrvatskoga jezika kao što su okviri kauzalnosti, procesa i vršnih entiteta; b) istraživanja složenosti i razvoja semantičkih okvira u jezičnome razvoju djece predškolske i osnovnoškolske dobi; c) primjena semantike okvira u terminološkim istraživanjima i opisu kategorija strukovnoga i specijaliziranoga znanja.

Metafora i metonimija u jeziku i mišljenju
voditeljica: Kristina Štrkalj Despot
U dijelu koji se tiče popunjavanja i dorade repozitorija konceptualnih metafora u hrvatskome jeziku projekt je nastavak projekta MetaNet.HR. Novi projekt bit će kadrovski znatno proširen, ali i dalje primarno usmjeren na vrhunska istraživanja i objavljivanje radova u časopisima prve kvartile. Projekt će se baviti istraživanjem figurativnoga jezika u: gramatici, diskursu, psiholingvistici, jezičnome

usvajanju, (jezičnim) patologijama, forenzici i obradi prirodnoga jezika. Metode rada bit će primarno korpusne, eksperimentalne i metode strojnoga učenja, no planiraju se i kvalitativne analize te pregledni radovi. U okviru projekta osnovat će se centar za istraživanje odnosa jezika i mišljenja (*Figurative Language Lab*) kao njegov širi okvir, koji će se prijaviti za financiranje na natječaj za centar izvrsnosti, ako se takav natječaj raspiše. Taj će laboratorij intenzivno surađivati s već uspostavljenom mrežom istraživača iz cijele Europe, SAD-a, Kine i Tajvana. Mreža će, kad se formalizira, razraditi projektnu prijavu za vanjsko financiranje. Projekt će se prijaviti kao interni projekt IHJJ-a.

Hrvatski FrameNet
voditeljica: Ana Ostroški Anić
Planira se prijava istraživačkoga projekta iz područja semantike, terminologije i obrade specijaliziranoga znanja za vanjsko financiranje u razdoblju od 2022. do 2025. godine. U planu su programi Hrvatske zaklade za znanost, programi *European Research Council* i ostali u okviru znanstveno-istraživačkoga okvira Obzor Europa.

Prijedlog za novu COST akciju *Universality, diversity and idiosyncrasy in language technology*
voditeljica: Agata Savary
jedan od predlagača: Kristina Štrkalj Despot
Tema ove COST akcije jest obrada prirodnoga jezika (NLP) s osobitim obzirom na temu jezične raznolikosti. Projekt obuhvaća i međujezičnu i unutarjezičnu raznolikost i temelji se na: (i) što univerzalnijoj primjeni NLP metoda i terminologije, (ii) kvantificiranju međujezične i unutarjezične raznolikosti, (iii) poticanju i koordiniranju univerzalnosti i raznolikosti razvojem jezičnih resursa i alata.

Plan objavljivanja rezultata istraživanja

Članovi Odjela za opće jezikoslovlje objavljivat će rezultate istraživanja i znanstveno-popularne radove u časopisima, zbornicima (npr. zbornicima međunarodnih konferencija kao što su LREC, EURALEX i EUROPHRAS) i priručnicima te u raznim tematskim monografijama i knjigama.

- Objavit će se knjiga o figurativnome jeziku kod uglednoga međunarodnoga izdavača.
- Objavit će se knjiga *Rječnik hrvatskoga knjižničarskog nazivlja.*
- Objavit će se knjiga *Forenzičko-kriminalističko nazivlje.*
- Objavit će se knjiga *Hrvatsko sportsko nazivlje* (radni naslov).
- Objavit će se knjiga *Oftalmološko nazivlje.*
- Objavit će se knjiga *Terminološki priručnik za 21. stoljeće* (radni naslov).
- Objavit će se knjiga *Frazeologija govora Doline Neretve.*
- Objavit će se monografija kao rezultat rada na projektu SARGADA.
- Objavit će se knjiga *Bogoslovlje diloredno* Antona Kadčića.
- Objavit će se knjiga *Rekonstrukcija konfiguracijske mreže prefiksa* za- – *makroorijentir* put.
- Pripremit će se monografska knjiga iz područja sintakse i semantike glagola.
- Objavit će se znanstvena monografija u okviru projekta *Semantički okviri u hrvatskome jeziku.*
- Objavit će se knjiga znanstvena monografija iz područja glagolske morfologije.
- Planira se prijaviti zbornik s konferencije *Terminology and Specialized Knowledge Representation: New Perspectives on User Needs* u Rijeci 2022. za objavljivanje kod stranoga izdavača, npr. za ediciju *Terminology and Lexicography Research* u izdanju izdavačkih kuća John Benjamins ili De Gruyter.

- Objavit će se radovi s međunarodne konferencije u Vilniusu (Litva) u okviru COST akcije *Nexus Linguarum* za prvi svezak broja *Rasprava* 2023.
- Objavit će se znanstvena monografija povezana s istraživanjem u doktorskome radu *Uloga pridjeva u hrvatskome medicinskom nazivlju.*
- Članovi Odjela objavljivat će svake godine najmanje po jedan znanstveni rad u časopisima indeksiranima u Scopusu, npr. u časopisima *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Jezikoslovlje, Suvremena lingvistika, Fluminensia, Filologija, Collegium Antropologicum, Terminology, Metaphor and Symbol, Metaphor and the Social World, Language and Cognition, International Journal of Lexicography, Journal of Pragmatics* zatim u zborniku konferencije LREC, koji se također indeksira u Scopusu, i u drugim časopisima.
- Članovi Odjela za opće jezikoslovlje planiraju poslati najmanje jedan, a neki i više radova u časopise prve kvartile, kao što su: *PlosOne, Journal of Pragmatics, Metaphor and the Social World, Metaphor and Symbol, Language and Cognition, Health Communication, Applied Sciences, Diachronica, Slavistična revija.*

Domaća i međunarodna suradnja

Članovi Odjela za opće jezikoslovlje imaju razvijenu domaću i međunarodnu suradnju.

- S Filozofskim fakultetom u Zagrebu, Sveučilištem u Zadru, Filozofskim fakultetom u Osijeku, Bliskoistočnim sveučilištem u Ankari te Filozofskim fakultetom u Sarajevu u sklopu projekta SARGADA surađuje Matea Birtić.
- S predškolskim i školskim ustanovama u Hrvatskoj, kolegama sa Sveučilišta u Zagrebu, Osijeku, Puli, Padovi i Beču u sklopu projekta MultiDis surađuje Tomislava Bošnjak Botica.
- S kolegama sa Sveučilišta u Sheffieldu, Yorku, Brightonu, Pragu, Tartuu i Helsinkiju u sklopu projekta *Feast and Famine* surađuje Tomislava Bošnjak Botica.
- S Fakultetom strojarstva i brodogradnje surađuje Jurica Budja.
- Na projektu Izgradnja kineziološkoga nazivlja – Fakultet kineziologije Zagreb surađuje Bruno Nahod.
- S Terminološkom sekcijom Instituta za slovenski jezik Frana Ramovša (Ljubljana) u okviru projekta terminološke tematike planira suradnju Bruno Nahod.
- U COST akciji *Nexus Linguarum* sudjeluju Ana Ostroški Anić i Kristina Štrkalj Despot, a uključit će se Ivana Matas Ivanković.
- U konzorciju HR-CLARIN sudjeluje Ana Ostroški Anić kao predstavnica Instituta za hrvatski jezik.
- U međunarodnoj inicijativi *Global FrameNet* surađuju Ana Ostroški Anić Martina Pavić.
- U Tehničkom odboru 37 Hrvatskoga zavoda za norme iz Odjela su članovi Ana Ostroški Anić i Siniša Runjaić.
- U projektu Instituta za povijest umjetnosti i Zaklade Adris *Ilustrirani pojmovnik klasične arhitekture* surađuje Siniša Runjaić.
- S Filozofskim fakultetima u Zagrebu, u Rijeci i u Osijeku, Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom, bolnicom Vrapče i Ministarstvom unutarnjih poslova RH surađuje Kristina Štrkalj Despot.

Plan usavršavanja

Članovi Odjela za opće jezikoslovlje planiraju se usavršavati na radionicama i drugim oblicima usavršavanja (u okviru COST akcija; na Sveučilištu u Sheffieldu, UK; Sveučilištu u Tartuu, Estonija; te Institutu za češki jezik i Karlovu sveučilištu u Pragu, Češka i dr.).

Plan diseminacije i popularizacije

Svaki član Odjela za opće jezikoslovlje planira sudjelovati na jednoj ili više konferencija godišnje (npr. na terminološkoj konferenciji *Terminology and Specialized Knowledge Representation: New Perspectives on User Needs* u Rijeci, LREC u Marseilleu u lipnju 2022., na EURALEX-u u Mannheimu u srpnju 2022., u Vilniusu na konferenciji i godišnjem sastanku COST akcije *Nexus Linguarum* u rujnu 2022., na konferenciji *Concept Systems and Frames in Terminology* (CSFT) u Innsbrucku u rujnu 2022., na ICLC konferenciji u Buenos Airesu, na konferencijama udruženja EURALEX, LREC i EUROPHRAS, na terminološkim konferencijama i radionicama TOTh, EAFT summit, RaAM konferencijama, skupovima Društva nastavnika jezika struke u Hrvatskoj, HDPL-u i drugdje).
Članovi Odjela za opće jezikoslovlje planiraju sudjelovati u popularizacijskim aktivnostima Instituta (npr. predstavljanje projekta *Frazeologajnica* – frazeološka riznica govora Neretvanske doline, održati mrežni tečaj o FrameNetu i semantici okvira; objavljivati radove u popularno-znanstvenim časopisima i u *newsletteru* EAFT-a; objavljivati sadržaje na projektnim stranicama na društvenim mrežama Facebook i Twitter, u časopisu Hrvatski jezik i dr., surađivati s HRT-om (emisija Govorimo hrvatski) i ostalim medijima, sudjelovati u Danima otvorenih vrata IHJJ-a).

Plan organizacije konferencija i radionica

Članovi Odjela za opće jezikoslovlje sudjeluju u organizaciji konferencija i radionica.

- U organizaciji *Zadar Linguistic Forum 2022. Predicate: from polysemy to arguments*; Radionica *Arguments and adjuncts*, Zadar, travanj 2022. u sklopu projekta SARGADA sudjeluju Matea Birtić i Siniša Runjaić.
- U organizaciji završne konferencije na projektu SARGADA u razdoblju između studenoga 2022. i travnja 2023. sudjeluje Matea Birtić.
- U organizaciji radionice o dopunama i dodatcima u teoriji valentnosti i gramatikama zavisnosti (studeni 2022. – travanj 2024.) sudjeluju Matea Birtić i Siniša Runjaić.
- U Organizacijskome odboru 8. Hrvatskih sintaktičkih dana sudjeluju Matea Birtić, Ivana Matas Ivanković i Siniša Runjaić.
- U sklopu projekta *Feast and Famine* i *Baza hrvatskih morfoloških dubleta* radionicu na kojoj će se predstaviti rezultati istraživanja široj znanstvenoj i stručnoj publici namjerava organizirati Tomislava Bošnjak Botica.
- Jednu konferenciju i jednu radionicu u suradnji s I. Kurtović Budja namjerava organizirati Jurica Budja.
- Dijalektološku radionicu u sklopu projekta *Frazeologajnica – frazeološka riznica govora Neretvanske doline* (Podružnica Instituta u Metkoviću) namjerava organizirati Bruno Nahod.
- Okrugli stol u sklopu projekta *Frazeologajnica – frazeološka riznica govora Neretvanske doline* namjerava organizirati Bruno Nahod.
- Okrugli stol u sklopu projekta *Struna II* namjerava organizirati Bruno Nahod.
- Međunarodnu terminološku konferenciju u sklopu projekta *Struna II* namjerava organizirati Bruno Nahod.
- U organizaciji međunarodne znanstvene konferencije u okviru uspostavnoga istraživačkog projekta DIKA pod naslovom *Terminology and Specialized Knowledge Representation: New*

Perspectives on User Needs, koja će se održati u Rijeci 9. i 10. lipnja 2022. u suorganizaciji Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci i Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje sudjeluju Ana Ostroški Anić kao predsjednica organizacijskoga odbora te Martina Pavić.

- U organizaciji međunarodne radionice *Terminology and Linguistic Linked Data in Life Sciences* u okviru konferencije u Rijeci 2022. sudjeluje Ana Ostroški Anić.
- U organizaciji međunarodne radionice *Terminology in the 21st century: many faces, many places (Term21)* u okviru LREC 2022 u Marseillu kao članica organizacijskoga odbora te članica programskoga odbora sudjeluje Ana Ostroški Anić.
- U međunarodnoj radionici *8th Workshop on Linked Data in Linguistics* u okviru LREC 2022 u Marseilleu kao članica programskoga odbora sudjeluje Ana Ostroški Anić.
- U organizaciji EURALEX konferencije 2024. sudjeluju Kristina Štrkalj Despot kao predsjednica organizacijskoga odbora te Ana Ostroški Anić i Siniša Runjaić.
- U *Association for Researching and Applying Metaphor Conferences* kao članica programskoga odbora sudjeluje Kristina Štrkalj Despot.
- U *eLex conferences: Electronic lexicography in the 21st century* kao članica programskoga odbora sudjeluje Kristina Štrkalj Despot.
- U *EURALEX Conferences* kao članica programskoga odbora sudjeluje Kristina Štrkalj Despot.
- U *Language Technologies and Digital Humanities* kao članica programskoga odbora sudjeluje Kristina Štrkalj Despot.

Rad u nastavi

Članovi Odjela za opće jezikoslovlje sudjelovat će u izvođenju nastave na fakultetima na Odsjeku za romanistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, na Sveučilištu J. J. Strossmayera u Osijeku – Pravni fakultet, na poslijediplomskome doktorskom studiju Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, na Združenome studiju digitalne lingvistike (Filozofski fakulteti u Zagrebu, Ljubljani i Brnu), na specijalističkome studiju *Primijenjena kroatistika* na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i dr.

Ostalo

Članovi Odjela za opće jezikoslovlje obavljat će i razne druge poslove.

- Recenzirat će radove u časopisima i knjige, uređivat će knjige.
- Sudjelovat će u povjerenstvima za doktorate, biti mentorima doktorandima.
- Obavljat će administrativne poslove voditelja projekata, voditeljice Odjela, pomoćnice ravnatelja.
- Tehnički će podržavati institutske projekte koji rabe Tlex program za obradu rječnika, pomagati Uredništvu *Rasprava* pri bibliografskoj klasifikaciji pristiglih, odnosno prihvaćenih radova (UDK brojevi), obavljat će tehničke i terminografske poslove u programu Struna ili na Hrvatskome terminološkom portalu.
- Članovi će i dalje surađivati u raznim stručnim tijelima i strukovnim udruženjima (npr. HZN, EAFT, RaAM, ICLC, HDPL i dr.).
- Početkom 2022. godine očekuje se završetak doktorskoga rada *Uloga pridjeva u hrvatskome meditinskom nazivlju*, a do kraja razdoblje možda i doktorski rad na temu četverovalentnosti u hrvatskome jeziku na temelju metode testiranja razgraničenja pitanja dopuna ili dodataka u skupini takozvanih glagola razmjene dobara.

6.3. Analiza okružja (*SWOT* analiza)

Snage

Odjel za opće jezikoslovlje ima zadovoljavajući broj projekata financiranih iz vanjskih izvora, vrlo relevantnu suradnju sa stranim znanstvenim institucijama, zadovoljavajuću mobilnost istraživača, kvalitetu i broj objavljenih radova te je vodeći odjel po broju radova objavljenih u prvoj kvartili (Q1).

Slabosti

Potrebno je povećati broj prijava na natječaje za vanjsko financiranje projekata te dodatno povećati broj radova objavljenih u najrelevantnijim svjetskim jezikoslovnim časopisima, posebice u časopisima prve kvartile u Scopusu (Q1).

Mogućnosti

Hrvatska zaklada za znanost najvažnija je mogućnost financiranja odjelnih projekata te će se u sljedećemu petogodišnjem razdoblju za financiranje natjecati nekoliko novih odjelnih projektnih prijedloga. Potrebno je bolje iskoristiti mogućnosti koje pruža EU istraživački prostor.

Prijetnje

Najveća je prijetnja budućemu odjelnomu radu neizvjesnost zapošljavanja poslijedoktoranada u Institutu od kojih je jedan i na Odjelu za opće jezikoslovlje te potreba za novim doktorandima kako bi se u budućnosti osigurao kontinuirani priljev kvalitetnoga kadra. HRZZ već neko vrijeme nije pokrenuo natječaje u okviru programa *Izgradnja hrvatskoga strukovnoga nazivlja* (STRUNA) i upitna je budućnost financiranja programa STRUNA-e kao središnje nacionalne ustanove za terminološku djelatnost iz toga izvora. U vrijeme kada mrežni izvori polako potiskuju tiskane potrebno je osigurati i adekvatnu računalnu podršku jer je velik broj postojećih i budućih projekata Odjela za opće jezikoslovlje zamišljen upravo u obliku baza i sličnih izvora koji će biti vidljivi ponajprije na mrežnim stranicama te će i time pomoći međunarodnoj vidljivosti IHJJ-a.

7. ODJEL ZA POVIJEST HRVATSKOGA JEZIKA I POVIJESNU LEKSIKOGRAFIJU

7.1. Temeljna zadaća

U Odjelu za povijest hrvatskoga jezika i povijesnu leksikografiju istražuje se povijest hrvatskoga jezika, pismenosti i jezikoslovlja. Na temelju tisućljetnih pisanih tragova istražuje se fonologija, gramatika i leksik hrvatskoga jezika u različitim razdobljima njegova nastanka, opisuju se hrvatski povijesni književni idiomi (čakavski, štokavski, kajkavski, hibridni), putovi postizanja hrvatskoga jezičnoga zajedništva u povijesti te povijesni putovi koji su vodili prema hrvatskom jezičnom jedinstvu oblikovanjem hrvatskoga standardnog jezika. Predmetom je proučavanja i hrvatska tropismenost (glagoljična, ćirilična i latinična sastavnica) te jezikoslovna baština, odnosno različiti priručnici (od 16. st.) u kojima se nalaze opisi hrvatskoga književnog jezika (rječnici, gramatike, pravopisi). U sklopu Odjela izrađuju se povijesni rječnik kajkavskoga književnog jezika, rječnik dubrovačkoga govora, korpusi, druga znanstvena djela u kojima se opisuju hrvatski idiomi u prošlosti i njihova interferencija te uspostavlja model za normalizaciju grafije starih latiničnih tiskanih tekstova. Digitaliziraju se, znanstveno istražuju, opisuju i objavljuju dopreporodne gramatike, a postupno se uspostavlja računalno čitljiv povijesni korpus hrvatskoga jezika starijih razdoblja. Osobita se pozornost posvećuje proučavanju povijesne tvorbe riječi. Odjel surađuje s domaćim i stranim znanstvenim ustanovama, a djelatnici Odjela aktivno su uključeni u relevantna domaća i međunarodna znanstvena tijela i organizacije (npr. članstva u državnim povjerenstvima, Komisiji za tvorbu riječi, Komisiji za etnolingvistiku).

7.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju

Nastavak rada na postojećim projektima

Retrodigitalizacija i interpretacija hrvatskih gramatika do ilirizma – RETROGRAM
voditeljica: Marijana Horvat
izvor financiranja: HRZZ IP-2018-01-3585 i IHJJ
Retrodigitalizacija razumijeva prijenos tiskanoga medija u računalno čitljiv i pretraživ tekst, a obuhvaća višerazinsko označivanje transkribiranoga ili prevedenoga teksta odabranih hrvatskih dopreporodnih gramatika i njihovo povezivanje s faksimilima (slikama izvornoga teksta). Oznake su izrađene prema smjernicama TEI-ja (*Text Encoding Initiative*) za humanističke znanosti. Označava se nazivlje u gramatikama pisanim hrvatskim jezikom i primjeri paradigma sklonidbe i sprezanja u svim odabranim gramatikama. Projektom se nastoje intenzivirati istraživanja dopreporodne gramatičke građe, upotpuniti spoznaje o morfološkom razvoju hrvatskoga jezika u dopreporodnom razdoblju i spoznaje o razvoju normativnoga opisa te ponuditi znanja na temelju primjene modernih lingvističkih disciplina (kognitivni pristup). Zaključci o izgradnji hrvatskoga gramatičkog modela temelje se i na raščlambi strukture latinskih gramatika, a promatrani korpus gramatika predmet interesa osim na kroatistička usmjerava i na latinistička istraživanja. U sklopu projekta organizirane su radionice i usavršavanja, članovi projekta odlaze na znanstvene skupove, gostujuća predavanja i predstavljanja projekta, objavljuju znanstveni radove. 2022. planirana je organizacija znanstvenoga skupa, a 2023. izrada Portala hrvatskih gramatika do ilirizma, objavljivanje e-zbornika sa skupa i popisa hrvatskoga dopreporodnog gramatičkog nazivlja. Portal hrvatskih gramatika dopreporodnoga razdoblja bio bi otvorenoga pristupa: korisnik će moći pregledavati faksimile priređenih gramatika, čitati

transkribirani ili prevedeni tekst gramatika te pretraživati po unaprijed zadanim elementima pretrage (kojima bi se omogućilo pretraživanje sklonidbenih paradigma i paradigma sprezanja); sadržavat će i kazalo hrvatskoga dopreporodnog gramatičkog nazivlja. Portal je zamišljen za trajni razvoj nakon dovršetka projekta, pridonio bi očuvanju navedene građe i baštine te omogućio daljnja istraživanja. Budući da ne postoji repozitorij koji bi sadržavao digitalizirane i pretražive stare hrvatske gramatike ni model koji bi se na njih mogao primijeniti, jedan je od ciljeva razviti proces i ponuditi model za buduća slična istraživanja. S obzirom na takav način predstavljanja dopreporodnih gramatika, s mogućnošću pretraživanja teksta, projekt je pionirski u hrvatskoj, ali i europskoj filologiji.

Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika
voditeljica: Željka Brlobaš
izvor financiranja: IHJJ
Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika interni je projekt Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u Odjelu za povijest hrvatskoga jezika i povijesnu leksikografiju, a jedan je od temeljnih institutskih leksikografskih projekata u okviru osnovne institutske znanstveno-istraživačke djelatnosti. Povijesni *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika* rezultat je leksikografske obrade projektnih institutskih suradnika, i to na temelju autorske leksikografske obrade suradnica na projektu, redakcije sveska glavne redaktorice sveska, redakcije pojedinačne autorske leksikografske obrade i uredničke redakcije. *Rječnik* se sveščano objavljuje u suizdavaštvu s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti na čiji je poticaj započela izrada *Rječnika* jer u velikome Akademijinu višesveščanom povijesnom *Rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika* (1880. – 1976.) pored štokavskih i čakavskih pisanih izvora nisu bili obuhvaćeni i kajkavski pisani izvori. U rječniku se leksikografski obrađuje jezično blago kajkavskoga hrvatskog književnog jezika od 16. do polovice 19. stoljeća. Leksikografska obrada odvija se prema dosad utvrđenim i ustaljenim leksikografskim načelima na temelju utvrđenoga korpusa pisanih izvora, a struktura rječničkoga članka sastoji se od: natuknice uspostavljene suvremenim pravopisom, potvrđenih morfoloških oblika, gramatičke definicije, opisne definicije i/ili standardnoga ekvivalenta, semantičke razrade značenja riječi s kolokacijskom, terminološkom i frazeološkom uporabom, oprimjerenja svakoga značenja rječničkim potvrdama i s po jednim primjerom iz svakoga stoljeća drugih knjižnih izvora. *Rječnik* se objavljuje u svescima od 240 stranica rječničkoga teksta: tri sveska čine jednu Knjigu. Dosad je objavljeno 15 svezaka s više od pedeset tisuća natuknica u dijelu abecedarija od natuknice *a* do natuknice *spodeḷavati*. Od 2020. godine svi se objavljeni svesci *Rječnika* nalaze na mrežnome izvoru *kajkavski.hr*. *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika* jedno je od temeljnih djela hrvatske povijesne leksikografije, čijom će se konačnom izradom popuniti praznina u obradi i prikazu hrvatskoga jezika, dobiti zaokružena leksikografska slika i cjelovit pogled na udio tronarječnoga obilježja pisane riječi u razvoju hrvatskoga jezika.
Planirano je objavljivanje 16. sveska *Rječnika* krajem 2023. ili početkom 2024. godine.
Članovi projekta sudjelovat će na znanstvenim skupovima i objavljivati znanstvene radove.

De imitatione Christi na trima stilizacijama hrvatskoga književnog jezika
voditeljica: Sanja Perić Gavrančić
izvor financiranja: IHJJ
Cilj je ovoga projekta uspostaviti usporedni korpus odabranih hrvatskih prijevoda latinskoga djela *De imitatione Christi* na trima stilizacijama hrvatskoga književnog jezika.
Prva faza projekta bit će usmjerena na najstariji dosad datirani čakavski, štokavski i kajkavski prijevod: čakavski Marulićev prijevod *Od naslidovan'ja Isukarstova* iz 1500. godine (u rukopisu), koji je ujedno i prvi poznati hrvatski prijevod toga latinskog djela, štokavski prijevod *Od nasl'jedovan'ja Isukrstova*

anonimnoga autora iz 1639. godine (u rukopisu) i kajkavski prijevod *Od nasleduvanja Kristuševoga* objavljen 1719. godine u Beču bez podatka o autoru.
Zbog važnosti za jezičnopovijesna istraživanja u drugoj će se fazi projekta u korpus dodatno uključiti i štokavska Kašićeva inačica *Od nasledovan'ja Gospodina našega Jezusa* tiskana 1641. godine u Rimu.
Korpus će sadržavati cjelovite transkripcije navedenih četiriju tekstova, a moći će se nadopunjavati i ostalim postojećim prijevodima na sve tri književne stilizacije.
Osim usporednoga digitalnog korpusa rezultat projekta bit će i tiskano izdanje prvoga poznatog čakavskog, štokavskog i kajkavskog prijevoda *Imitacije*.
Digitalno i tiskano izdanje poslužit će kao polazište za istraživanje grafijskih i jezičnih svojstava navedenih tekstova pojedinačno, ali i za utvrđivanje kako zajedničkih tako i specifičnih dijalektnih obilježja pisanoga izraza pokrajinskih književnosti.

Razvoj modela za normalizaciju grafije starih latiničnih tiskanih tekstova
voditelj Vuk-Tadija Barbarić
izvor financiranja: IHJJ
Osnovni je cilj predloženoga projekta ponuditi model kojim će se velikim dijelom prevladati, sa stajališta istraživača lingvista/filologa, problem neujednačenosti latinične grafije starih (dopreporodnih) hrvatskih tiskanih knjiga. U praktičnome smislu to će značiti omogućavanje pouzdanoga korpusnog pretraživanja latiničnih izvora, a u znanstvenome će smislu projekt iznjedriti iznimno precizne grafematičke opise knjiga koje će se uzeti u obzir, pri čemu će se nastojati zadržati i veza s tradicionalnim opisom grafije. U korpus za analizu uključit će se deset digitaliziranih knjiga kako bi se došlo do brojke od milijun pojavnica, a uz to i pet najstarijih izdanja *Judite* Marka Marulića kao dio obilježavanja 500. godišnjice njezina izdanja (2021.) te smrti znamenitoga pisca (2024.), kojima počinje i završava projekt. Knjige će se digitalizirati s pomoću OCR-a (*optical character recognition*) uz provođenje procedure koja će znatno umanjiti mogućnost pogrešaka u digitaliziranoj građi. Očekuje se interes i suradnja sa znanstvenicima iz područja NLP-a (*natural language processing*) jer će projekt iznjedriti vjerno digitalizirane knjige visoke kvalitete (kvalitetu kontroliraju iskusni filolozi, a ne samo tehnički osposobljeno osoblje). Postoji znatna literatura o hrvatskoj povijesnoj latiničnoj grafiji, ali ovaj će se projekt nadograditi na nju te dopuniti tu literaturu grafematičkim opisima, koji su primjereniji za računalnu praktičnu primjenu. Očekuje se da će se rezultati projekta, a ponajprije predviđeni korpus, uspješno nadopunjavati s postojećim vrijednim („analognim" i digitalnim) resursima kao što su Akademijin rječnik i Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika. S druge strane, računalnom analizom Marulićeve *Judite* te objavom monografije o njoj pokazat će se na konkretnome primjeru potencijal digitalizacije upravo izvornoga zapisa/grafije djela za tekstologiju, a sve kako bi se znatno ubrzala i unaprijedila institutska tekstološka produkcija. S tim u vezi projekt će se nastojati povezati i ostvariti suradnju s drugim institutskim (tekstološkim) projektima.
Ciljevi: digitalizacija knjiga planiranih projektom i analiza njihove grafije, razvoj korpusa specijaliziranoga za istraživanje grafije, istraživanje i rješavanje problema normalizacije grafije, diseminacija/popularizacija, objava više radova u Q2/3/4 časopisima i zbornicima te bar jednoga u Q1, objava knjige (monografije) o *Juditi* Marka Marulića na osnovi analize njezinih digitaliziranih prvih pet izdanja.

Rječnik dubrovačkoga govora
voditeljica: Ivana Lovrić Jović
izvor financiranja: IHJJ

Glavni je cilj projekta izradba korpusno utemeljenoga digitalnog povijesnog rječnika dubrovačkoga govora. Usto će projekt iznjedriti i tiskani rječnik te javnosti ponuditi vrela dubrovačkoga govora u obliku računalno čitljivoga i pretraživoga povijesnog korpusa dubrovačkoga govora starijih razdoblja.
S obzirom na činjenicu da rječnik dubrovačkoga govora još uvijek ne postoji kao samostalno izdanje temeljeno na korpusu i izrađeno prema standardima leksikografske struke, izradba ovoga rječnika dugo se čeka, bilo kao dijalektološka ili kao povijesnojezična bibliografska jedinica. Istraživanja toga govora ujedno predstavljaju i istraživanje predstandardne faze hrvatskoga jezika, znajući kako je govor Dubrovnika utkan u njegovo temelje.
Projekt, stoga, uz voditeljicu s dugogodišnjim iskustvom u znanstvenome istraživanju dubrovačkoga govora, okuplja znanstvenike dokazane u raznim jezikoslovnim područjima nužnima za postizanje izvrsnosti u ovome zadatku: etimologe, onomastičare, dijalektologe, terminologe, povjesničare jezika, klasične filologe, stručnjaka iz informacijskih i komunikacijskih znanosti – stručnjake, dakle, s dugogodišnjim iskustvom u radu u leksikografiji, na korpusnoj lingvistici, na tvorbi riječi, na pravopisu, na grafiji starih tekstova itd. Svi suradnici imaju bogate bibliografije iz kojih su vidljive njihove razvijene kompetencije, a većina je za svoje knjige i nagrađena.
Digitalni dijakronijski korpus dubrovačkoga govora nastajat će digitalizacijom i kritičkom obradbom pomno odabrane građe. Iz njega ekstrahirani podatci bit će temeljem za izradbu e-rječnika i njegove tiskane inačice. Činit će ga jezična vrela od 17. do 21. stoljeća (u manjoj će se mjeri zahvatiti i 16. st.) u kojima je dubrovački govor zapisan. Obuhvatit će se različiti žanrovi i funkcionalni stilovi: jezični spomenici, književni tekstovi, pučke čestitarske pjesme, pučki idiom stiliziran u dramskome tekstu, poslanička proza, administrativno-pravni tekstovi, novinski tekstovi itd. Dio korpusa činit će i jezikoslovni radovi o dubrovačkome vokabularu te odabrani leksikografski naslovi u kojima je on zabilježen. Jedan dio korpusa činit će i (transkribirani) zvučni zapisi dubrovačkih govornika.
Osim što će to biti jedini samostalni povijesni rječnik dubrovačkoga govora izrađen po najvišim pravilima struke, bit će i prvi rječnik digitalnoga oblika, što znači da će biti zauvijek pretraživ i dugoročno nadogradiv.
Projekt će rezultirati: rječnikom dubrovačkoga govora u tiskanoj i digitalnoj inačici, pretraživim korpusom dubrovačkoga govora, znanstvenim radovima.

Ignac Kristijanović – zaboravljeni dragulj hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika
voditeljica: Barbara Štebih Golub
izvor financiranja: IHJJ
Ignac Kristijanović (1796. – 1884.) bio je vjerski pisac, važan pučki prosvjetitelj, slovničar i posljednji borac za hrvatski kajkavski književni jezik i kajkavsku grafiju. Bio je jedna od znamenitijih ličnosti onodobne Banske Hrvatske. Njegov bogati opus obaseže desetak nabožnih djela, književnokajkavski prijevod Ezopovih basna, gramatikografski rad, a autor je i prvoga hrvatskoga frazeološkog rječnika. Uređivao je i izdavao *Danicu zagrebečku*, u narodu iznimno popularan i čitan kalendar. Njegovo je autorsko djelo i po matrici isusovačke školske drame pisan *Vladimir*. Čitav se društveni i književni rad Ignaca Kristijanovića odvijao u trima smjerovima: vjerski odgoj puka, prosvjećivanje i obrazovanje puka (primjerice savjetništvom objavljenim u *Danici*) te otpor jezičnim idejama iliraca i borba za očuvanje kajkavskoga književnoga jezika i grafije.
Razdoblje njegova djelovanja dijelom se poklapa s razdobljem hrvatskoga narodnog preporoda, no na svojemu početku i kraju izlazi izvan njegovih okvira, neposredno ga najavljujući i trajući kratko poslije njegove kulminacije, navještujući vrijeme Bachova apsolutizma. U hrvatskoj općoj i književnoj historiografiji to se vrijeme tradicionalno proučava s obzirom na tendencije, ciljeve i ostvarenja preporodnoga pokreta, ključnoga razdoblja u kojemu su kreirane i institucionalizirane društvene, političke i kulturne pretpostavke oblikovanja modernoga hrvatskoga nacionalnog identiteta zbog čega

u njegovu proučavanju dominira stanovita, riječima D. Dukića, ilirocentrična perspektiva. U takvim okolnostima simultane društvene, kulturne i političke činjenice i procesi koji nisu eksplicite ili u potpunosti bili instrumentalizirani u svrhu preporodnoga pokreta, ili su čak interpretirani kao faktori otežavanja ili osporavanja preporodnih nastojanja. Kristijanovića se dugo promatralo i vrednovalo iz te perspektive, pa usprkos bogatom opusu i neospornoj važnosti za hrvatsku kulturu i jezik, njegovo djelo nije sustavno istraživano. Postoje tek radovi o pojedinim, veoma uskim problemima vezanima uz njegovo stvaralaštvo. Stoga smatramo važnim za hrvatsku kulturnu povijest u cjelini, a osobito za povijest književnosti i jezika Kristijanovićevo djelo i djelovanje istražiti iz različitih perspektiva, s naglaskom na kontekstualizaciju u onodobne društvene, gospodarske i političke prilike te pripadnost srednjoeuropskome kulturnome krugu.

Kristijanovićevo će se stvaralaštvo istraživati multidisciplinarno: od društvenopovijesnoga okvira njegova djelovanja (bez poznavanja društvenih i gospodarskih uvjeta u sjeverozapadnoj Hrvatskoj njegova vremena ne može se shvatiti važnost njegova savjetništva u *Danici*), preko jezične analize na svim razinama i povijesnosociolinvističke analize njegova raznorodna korpusa, sociolingvističkoga istraživanja njegova odnosa prema tada dominantnim jezičnopolitičkim koncepcijama, istraživanja Kristijanovićeve jezične biografije do tematološke, imagološke i diskursne analize *Danice zagrebečke*. Arhivskim će se radom locirati Kristijanovićeva rukopisna ostavština i izraditi njegova konačna bibliografija. Rezultati rada na projektu bit će monografija o Ignacu Kristijanoviću, čitanka s odabranim transkribiranim tekstovima, radovi vezani uz Kristijanovića i njegovo djelo te mrežna stranica s podatcima o Kristijanoviću i cjelovitim bibliografijama njegovih tekstova i tekstova o njemu.

Suradnja na institutskim projektima ostalih odjela

- *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA* (interni institutski projekt, voditeljica Milica Mihaljević): suradnice Marijana Horvat i Martina Kramarić
- *Muško i žensko u hrvatskome jeziku* (interni institutski projekt, voditeljice Lana Hudeček i Milica Mihaljević): suradnica Marijana Horvat
- *Hrvatski mrežni rječnik – MREŽNIK* (interni institutski projekt, voditeljice Lana Hudeček): suradnica Martina Kramarić
- *Religijski pravopis* (interni institutski projekt, voditeljice Lana Hudeček i Milica Mihaljević): suradnik Vuk-Tadija Barbarić
- *Lažni prijatelji u hrvatskome jeziku* (interni institutski projekt, voditelj Kristian Lewis): suradnik Vuk-Tadija Barbarić

Nove istraživačke teme, projekti i suradnje

Hrvatska jezična slika svijeta nekoć i danas u slavenskome sklopu
voditelj: Amir Kapetanović
izvor financiranja: IHJJ
Riječ je o istraživačkome projektu koji će doprinos dati znanstvenim raspravama o hrvatskoj jezičnoj slici svijeta (u prošlosti i danas) i u usporedbama te slike s drugim slavenskim. Istraživanje je zasnovano na teorijskim zasadama kognitivne etnolingvistike, koja se danas najbrže razvija u okviru poljske (lublinske) etnolingvističke škole, a posvećena je istraživanju subjektivne interpretacije zbilje ili naivne slike svijeta. Riječ je o sudovima o svijetu, a ne odrazu svijeta, što se ogledaju u jeziku i koja se usvajaju zajedno s jezikom. Važne su sastavnice tih jezičnih slika stereotipi, kolektivne predodžbe bez kojih nema vrednovanja. Ciljevi ovoga projekta su: 1) istražiti izabrane bitne segmente hrvatske jezične slike svijeta u prošlosti i danas; 2) usporediti hrvatske nalaze s drugim slavenskim s ciljem

uočavanja sličnosti i razlika, osobito s aspekta uronjenosti hrvatske kulture u mediteransko-balkanski svijet; 3) afirmirati važnost aksioloških istraživanja u hrvatskoj lingvistici; 4) objaviti niz kvalitetno napisanih studija kako bi rezultati provedenih istraživanja i usporedbi bili pristupačniji i za druga slična istraživanja, a iskorištena hrvatska građa u njima međunarodno vidljivija. Istraživanje hrvatske jezične slike svijeta čvrsto je vezano uz sva bitna pitanja o hrvatskome identitetu.
Tijekom trajanja projekta planirana su i sudjelovanja na znanstvenim skupovima i javna izlaganja, a 2023. organizacija kolokvija / okrugloga stola iz područja etnolingvistike vezan uz projektno istraživanje.

Plan prijave novih projekata

- Vuk-Tadija Barbarić planira pokretanje internoga znanstvenog projekta koji bi kao nusproizvod davao knjige utemeljene na modelu knjige skupine autora iz 2021. *Judita Marka Marulića: transkripcija i prilagodba na suvremeni hrvatski jezik.* IHJJ. Zagreb. Također nakon završetka projekta *Razvoj modela* planira pokretanje projekta na osnovi njegovih rezultata radnoga naziva *Primjena modela* (od 2025.), kao i pokretanje vanjski financiranoga projekta (npr. HRZZ) koji bi se temeljio na rezultatima projekta *Razvoj modela* (cijelo razdoblje), eventualno pokretanje internoga projekta kojim bi se načinio prvi morfološki označeni povijesni korpus (u prvoj fazi *Bernardinov lekcionar* iz 1495.) i eventualno pokretanje internoga projekta kojim bi se načinio paralelni korpus biblijskih tekstova kojima se bavio posljednje desetljeće.
- Marijana Horvat planira nastaviti rad na projektu *Retrodigitalizacija i interpretacija hrvatskih gramatika do ilirizma – RETROGRAM* nakon završetka njegova financiranja iz vanjskih izvora i prijaviti ga kao interni institutski projekt (1. siječnja 2024. – 31. prosinca 2026.); također (pod drugim nazivom) planira projekt ili neki njegov dio prijaviti na natječaj Zaklade *Adris.*
- Martina Kramarić planira pokrenuti projekt *Rječnik srednjovjekovnih bohemizama.* Projekt bi prijavila na kraju petogodišnjega razdoblja kao interni institutski projekt ili kao projekt s vanjskim financiranjem. Projekt bi otvorio mogućnost međunarodne suradnje sa znanstvenicima u Pragu (Slavenski institut u Pragu i Institut za češki jezik u Pragu) te domaće suradnje sa Staroslavenskim institutom u Zagrebu (nabava rukopisa).
- Barbara Štebih Golub planira pokrenuti projekte *Rekonstrukcija Kristijanovićeve Biblije* (HRZZ/Adris/interni) i *Uljudnost u kajkavskome književnom jeziku* (interni).

Rad u nastavi

Članovi Odjela prema potrebi će sudjelovati u izvođenju nastave na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na doktorskome studiju Povijest i dijalektologija hrvatskoga jezika Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci i IHJJ-a, na Hrvatskim studijima u Zagrebu.

Domaća i međunarodna suradnja

- djelatnici Odjela nastavit će surađivati na domaćim i međunarodnim projektima i istraživanjima (npr. M. Horvat s Franjevačkom teologijom u Sarajevu, I. Lovrić Jović s Dubrovačkim knjižnicama, A. Kapetanović s poljskom etnolingvističkom školom) te, u dogovoru s ravnateljstvom, prihvatiti buduće suradnje
- u okviru projekta RETROGRAM nastavit će se uspostavljena suradnja s NSK-om u Zagrebu (izrada faksimila dopreporodnih gramatika, virtualna izložba dopreporodnih gramatika) i

udruženjem DARIAH, a u planu je i uspostava suradnje s Manuscriptoriumom, digitalnom knjižnicom za stare rukopise i dokumente prije 18. stoljeća, iz Nacionalne knjižnice u Pragu, Austrijskim centrom za digitalnu humanistiku u Grazu

- A. Kapetanović: suradnik na projektu *Predmoderna hrvatska književnost u europskoj kulturi: kontakti i transferi (ECONTRA)*, HRZZ i Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (voditeljica: Dolores Grmača)
- u okviru budućega projekta *Rječnik srednjovjekovnih bohemizama* voditeljice M. Kramarić uspostava suradnje s Institutom za češki jezik Ústava pro jazyk český
- V.-T. Barbarić uspostava suradnje s Filozofskim fakultetom u Zagrebu u vezi s izdavanjem jednoga rukopisa iz 16. stoljeća te ostvarivanje domaće ili međunarodne suradnje za što uspješniju realizaciju projekta *Razvoj modela* ili njegovih potencijalnih nastavaka

Plan objavljivanja rezultata istraživanja

- u okviru projekta RETROGRAM I. Lovrić Jović 2022. objavit će monografiju *Appendinijeva gramatika ilirskoga jezika – jezična studija s prijevodom i transkripcijom uz faksimil*; u okviru istoga projekta 2023. planirana je izrada Portala hrvatskih gramatika do ilirizma; objavljivat će se znanstveni i popularno-znanstveni radovi utvrđeni planom projekta; tijekom 2023. priredit će se e-zbornik s planiranoga skupa, a 2024. prijaviti na natječaj za financiranje (kao tiskani zbornik ili kao tematski broj institutskoga časopisa *Rasprave*)
- predviđeno objavljivanje dvaju svezaka *Rječnika hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika* (prva pretpostavljena godina 2023., druga pretpostavljena godina 2026.), u okviru projekta planirano je objavljivanje znanstvenih i popularnoznanstvenih radova u časopisima i zbornicima
- u okviru projekta *Razvoj modela za normalizaciju grafije starih latiničnih tiskanih tekstova* planirano je objavljivanje više radova u Q2/3/4 časopisima i zbornicima te bar jednoga u Q1, a 2024. V.-T. Barbarić i M. Horvat planiraju objaviti monografiju o *Juditi* Marka Marulića
- u okviru projekta *De imitatione Christi na trima stilizacijama hrvatskoga književnog jezika* S. Perić Gavrančić u 2023. ili 2024. godini planira objavljivanje članka s rezultatima istraživanja rukopisnoga štokavskog prijevoda *Od nasl'jedovan'ja Isukrstova* anonimnoga autora iz 1639. godine, a do kraja 2024. objavljivanje transkripcije toga djela s uvodnom studijom; 2024. M. Horvat planira objaviti transkripciju Marulićeva djela *Od naslidovan'ja Isukarstova i od pogarjen'ja taščin segasvitnjih* s uvodnom studijom, a Ž. Brlobaš *Od nasleduvanja Kristuševoga* (1719.); 2026. planirano je objavljivanje transkripcije Kašićeva prijevoda *Od nasledovan'ja Gospodina našega Jezusa* (1641.) (svi suradnici na projektu)
- u okviru projekta *Ignac Kristijanović – zaboravljeni dragulj hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika* objavljivanje znanstvenoga članka (*Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae*), monografije i čitanke
- u okviru budućega projekta *Rekonstrukcija Kristijanovićeve Biblije* B. Štebih Golub planira objavljivanje monografije o Kristijanovićevoj *Bibliji* i e-izdanje rekonstruirane Kristijanovićeve *Biblije*
- u okviru budućega projekta *Uljudnost u kajkavskome književnom jeziku* B. Štebih Golub planira objavljivanje zbornika radova
- 2026. u okviru budućega novog internog projekta RETROGRAM u nizu *Pretisci* M. Horvat planira objaviti pretisak Relkovićeve *Nove slavonske i nimačke gramatike* s transkripcijom i uvodnom studijom
- objavljivanje popularno-znanstvenih članka (npr. u časopisu *Hrvatski jezik*)

- znanstvene novakinje planiraju objavljivanje rezultata provedenih doktorskih istraživanja ili objavljivanje disertacije
- prema planu institutskih projekata ostalih odjela na kojima surađuju djelatnici Odjela za povijest hrvatskoga jezika i povijesnu leksikografiju objavljivat će se radovi i prilozi u monografijama u dogovoru s njihovim voditeljima

Plan objavljivanja radova u časopisima indeksiranima u Scopusu

Svi članovi Odjela planiraju objaviti bar jedan rad godišnje u časopisima indeksiranima u Scopusu (*Bogoslovska smotra, Croatica Christiana Periodica, Crkva u svijetu, Collegium Antropologicum, Filologija, Folia onomastica croatica, Fluminensia, Rasprave, Suvremena lingvistika, Colloquia Maruliana, Slovo, Povijesni prilozi, Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a u Dubrovniku* ili *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a u Zadru, Linguistica*...)

Plan objavljivanja radova u časopisima prve kvartile u Scopusu (Q1)

Svi članovi Odjela u petogodišnjem razdoblju planiraju poslati bar jedan rad u časopis prve kvartile u Scopusu (*Bogoslovska smotra, Digital Scholarship in the Humanities, Povijesni prilozi, Anali zavoda za povijesne znanosti HAZU-a u Dubrovniku*...)

Plan usavršavanja

- članovi projekta RETROGRAM 2022. godine sudjelovat će na radionici digitalne humanistike
- V.-T. Barbarić: usavršavanje u TEI/JATS XML-u, digitalnoj humanistici te u svim tehničkim područjima koja su potrebna za uspješnu realizaciju projekta *Razvoj modela* ili njegovih potencijalnih nastavaka (produžetaka ili modifikacija); usavršavanje u uredničkome poslu (za znanstveni časopis)
- u okviru projekta *Rječnik dubrovačkoga govora* planirano je usavršavanje na leksikografskoj radionici (T-lex)
- M. Kramarić: boravak na stipendiji u Austrijskome centru za digitalnu humanistiku u Grazu
- doktorandice planiraju uredno izvršavanje svih obveza na doktorskome studiju, uključujući i obranu doktorskoga rada

Plan diseminacije i popularizacije

Svi djelatnici Odjela planiraju godišnje najmanje jedno sudjelovanje na znanstvenome skupu i bar jednu popularizacijsku aktivnost (npr. predavanja, članci u *Hrvatskome jeziku*, prilozi u dnevnim tiskovinama, različite aktivnosti u Mjesecu hrvatskoga jezika i na Danima otvorenih vrata, izlaganja na Danima hrvatskoga jezika, gostovanja u radijskim i televizijskim emisijama...); tijekom petogodišnjega razdoblja, u dogovoru s ravnateljstvom, prijavljivat će se na znanstvene skupove koji odgovaraju njihovim znanstvenim interesima.
Izdvajamo neka pojedinačna sudjelovanja na skupovima i neke popularizacijske aktivnosti:

- M. Kramarić: ICHLL2022 : *International Conference on Historical Lexicography and Lexicology* 2022., Lorient, Francuska
- I. Lovrić Jović u okviru rada u dubrovačkoj podružnici planira nastaviti organizaciju i izvođenje *Radionice dubrovačkoga govora*, a 2023. planira u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku održati predavanje o radu na projektu *Rječnik dubrovačkoga govora*

- u okviru projekta RETROGRAM M. Horvat i S. Perić Gavrančić sudjelovat će na konferenciji *BASEES Annual Conference*, 8. – 10. travnja 2022. Robinson College, University of Cambridge, UK; M. Horvat i B. Štebih Golub u proljeće 2022. gostovat će na Sveučilištu u Mariboru, a u 2023. na Sveučilištu u Ljubljani; krajem 2022. članovi projekta sudjelovat će na skupu o hrvatskim dopreporodnim gramatikama u europskome kontekstu
- B. Štebih Golub 2022. sudjelovanje na okruglomu stolu o I. Kristijanoviću; travanj 2022. sudjelovanje u emisiji *Kozmopolis – književnost u kontekstu* Trećega programa Hrvatskoga radija (gl. ur. Lidija Lacko-Vidulić, ur. Suzana Coha), esej radnoga naslova *Kristijanovićeva Biblija*
- Martina Horvat: sudjelovanje u organizaciji skupa u *Tjednu kajkavske kulture* u Krapini kao član Organizacijskoga odbora 20. znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem *Kajkavski jezik, književnost i kultura kroz stoljeća.*

Plan organizacije konferencija i radionica

- tijekom 2022. godine M. Horvat i M. Kramarić organizirat će radionicu u okviru projekta RETROGRAM
- krajem 2022. M. Horvat i suradnice organizirat će međunarodni znanstveni skup o hrvatskim dopreporodnim gramatikama u europskom kontekstu u okviru projekta RETROGRAM
- B. Štebih Golub 2022. organizirat će okrugli stol o Ingacu Kristijanoviću
- A. Kapetanović 2023. planira organizirati etnolingvistički skup/kolokvij
- I. Lovrić Jović bit će članica organizacijskoga odbora za konferenciju EURALEX 2024 (*European Association for Lexicography*), koja će se održati 2024. u Cavtatu i Dubrovniku
- V.-T. Barbarić i M. Horvat i ostali djelatnici Odjela 2024. organizirat će znanstveni skup posvećen 500. obljetnici smrti Marka Marulića
- M. Kramarić organizirat će radionice i konferenciju u sklopu budućega projekta *Rječnik srednjovjekovnih bohemizama*

Ostalo

- djelatnici Odjela nastavit će uspostavljene suradnje: M. Horvat s Agencijom za odgoj i obrazovanje (stručnim i znanstvenim predavanjima, članstvom u povjerenstvu za natjecanje iz hrvatskoga jezika) i Franjevačkom teologijom u Sarajevu; M. Kramarić u povjerenstvima za školske udžbenike i COST akciji
- V.-T. Barbarić: rad u časopisu *Rasprave*: implementacija objavljivanja u JATS XML-u, ograničena retrodigitalizacija starih brojeva, praćenje novih trendova u izdavaštvu te razmatranje mogućnosti potpunoga prelaska na mrežno objavljivanje, pri čemu bi se u idealnom slučaju PDF-ovi članaka generirali automatski iz JATS XML-a (workflow: MS Word -> JATS XML -> PDF); osmišljavanje i provedba izrade digitalnoga arhiva (repozitorija) transkripcija objavljenih u institutskim izdanjima; osmišljavanje kako unaprijediti i prije svega uobrazi institutsku tekstološku produkciju putem projekata ili kako drukčije
- objavljivanje sadržaja na mrežnim stranicama IHJJ-a, sudjelovanje i ispomoć na izložbenim i prodajnim mjestima IHJJ-a, korekture izdanja IHJJ-a (M. Znika Marion)

7.3. Analiza okružja (*SWOT* analiza)

Snage

U Odjelu za povijest jezika i povijesnu leksikografiju trenutačno radi deset djelatnika: tri znanstvena savjetnika u trajnome zvanju, jedna znanstvena savjetnica u prvome izboru, tri više znanstvene suradnice, jedan znanstveni suradnik i dvije novakinje. Svi su suradnici visokospecijalizirani i pokrivaju raznolika područja (povijesnu leksikografiju, povijesnu fonologiju, morfologiju, sintaksu, tvorbu riječi, tekstologiju, korpusnu lingvistiku, etnolingvistiku, digitalnu humanistiku). Članovi Odjela renomirani su znanstvenici s velikim brojem monografija, znanstvenih i znanstveno-popularnih radova te velikim brojem sudjelovanja na konferencijama. Njihova je znanstvenička aktivnost kontinuirano usmjerena i na suradnju s drugim domaćim i inozemnim znanstvenicima i institucijama.

Slabosti

Potrebno je povećati broj projekata koji se financiraju iz vanjskih izvora te povećati broj radova objavljenih u najrelevantnijim svjetskim jezikoslovnim časopisima. Također je potrebno zapošljavanje novih znanstvenih novaka u Odjelu i osiguravanje budućih znanstvenih radnih mjesta koja odgovaraju znanstvenim zvanjima djelatnika.

Mogućnosti

Hrvatska zaklada za znanost najvažnija je mogućnost financiranja odjelnih projekata te će se u sljedećem petogodišnjem razdoblju poticati prijavljivanje odjelnih projekata na natječaje HRZZ-a, također i na natječaje za bilateralne projekte koje sufinancira RH te na natječaje Zaklade Adris.

Prijetnje

Odjel ima dvije novakinje, obje zaposlene na projektu *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*. Prijetnja je budućemu radu neizvjesnost zapošljavanja poslijedoktoranada koji su se usko specijalizirali za točno određene zadaće na institutskim projektima. S obzirom na broj digitalizacijskih projekata i broj projekata koji rezultiraju mrežnim izvorima računalna je potpora nedostatna.

8. ODJEL ZA DIJALEKTOLOGIJU

8.1. Temeljna zadaća

Temeljna je zadaća Odjela za dijalektologiju istraživanje hrvatskih govora svih triju narječja te obrada prikupljene dijalektne građe u Hrvatskoj i dijaspori/iseljeništvu. Istraživanja se provode samostalno, ali i u suradnji s amaterima i profesionalcima u lokalnoj zajednici kojima članovi Odjela za dijalektologiju pružaju znanstvenu i stručnu pomoć, najčešće kod pisanja rječnikā lokalnoga/lokalnih govora (akcentuacija, fonologija, geneza govora). Veliki su logistički iskorak i olakšanje u radu podružnice IHJJ-a u Rijeci, Metkoviću i Dubrovniku koje omogućuju kontinuirano terensko istraživanje.
Važnost Odjela za dijalektologiju velika je ne samo zbog golemoga profesionalnoga znanja i umijeća članova Odjela nego i zbog neprocjenjivo vrijedne dijalektne građe, koja je sama po sebi već spomenik kulture (Upitnici za HJA u kojima su zabilježeni mjesni govori sredinom 20. stoljeća). Uz to, zahvaljujući angažmanu i radu Odjela za dijalektologiju Hrvatska je prva zemlja na svijetu koja je na Listu nematerijalne kulturne baštine uvrstila i mjesne govore te time dala velik zamah lokalnim zajednicama da nastoje oko očuvanja govora, a znanstvenicima da se očuva predmet istraživanja. Odjel za dijalektologiju IHJJ-a referentno je mjesto za taj segment nematerijalne kulturne baštine.
Dakle, temeljne su zadaće Odjela za dijalektologiju istraživanje hrvatskih govora i skrb oko njihova očuvanja.

8.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju

- Nastavit će se istraživanja mjesnih govora u okviru financijskih i organizacijskih mogućnosti (bunjevački govori, Hrvatsko zagorje, ludbreška Podravina, Makarsko primorje, Neretvanska dolina, o. Ugljan (Kukljica), o. Brač te ciljana pojedinačna terenska istraživanja potrebna za izradu lokalnih rječnika (Bednja, Sveti Martin na Muri, Novigrad (Zadar), Turopolje, Bol na Braču)
- Nastavit će se istraživanja štokavskih i kajkavskih govora za Hrvatski jezični atlas u skladu s financijskim mogućnostima
- Izdat će se knjiga čakavskih fonoloških opisa
- Radit će se na rječnicima pojedinih mjesnih govora/skupina govora u suradnji s lokalnom zajednicom (bednjanski rječnik, turopoljski rječnik, rječnik Novigrada kraj Zadra, rječnik Bola na Braču) uključujući i digitalizaciju postojećih rječnika koji su nastali u suradnji s IHJJ-om (rječnik kajkavske ikavštine, blatski rječnik, žminjski rječnik)
- Pratit će se i ažurirati podatci o govorima upisanima na Listu nematerijalnih kulturnih dobara RH (istraživanja, popularno-znanstveni radovi, medijska vidljivost); načinit će se platforma u kojoj će biti osnovni podatci o svakom dobru, zvučna prezentacija svakoga od njih organizirana prema jednakim tematskim kriterijima te aktivnosti koje se poduzimaju s ciljem očuvanja pojedinoga govora/skupine govora.
- Nastavit će se suradnja na izvaninstitucijskim dijalektološkim projektima
- Nastavit će se suradnja s izvaninstitucionalnim kulturološkim projektima
- Organizirat će se znanstvene konferencije, okrugli stolovi i stručne radionice

Plan objavljivanja rezultata istraživanja

- objava šesnaest (16) monografija na temelju istraživanja odjelnih suradnika, od toga dva priručnika iz dijalektologije pedesetak radova
- objava tri rječnika u suradnji s lokalnim zajednicama
- objavljivanje dvaju školskih priručnika iz dijalektologije i jednoga općega, međunarodnoga
- objava mrežnih resursa o govorima kao nematerijalnoj kulturnoj baštini, frazeologiji Neretvanske krajine, o govorima Makarskoga primorja
- objava digitalizirane upitničke građe
- predstavljanje rezultata istraživanja na znanstvenim konferencijama

Suradnja na institutskim projektima drugih odjela

Članovi Odjela sudjeluju i u radu ovih institutskih projekata:

- *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje* (voditeljica Milica Mihaljević)
- *Rječnik velikoga i maloga početnog slova* (voditeljica Goranka Blagus Bartolec)
- *Kolokacijska baza hrvatskoga jezika* (voditeljica Goranka Blagus Bartolec)
- *Ignac Kristijanović – zaboravljeni dragulj hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika* (voditeljica Barbara Štebih Golub)
- *Rječnik dubrovačkoga govora* (voditeljica Ivana Lovrić Jović)
- *STRUNA* (voditelj Bruno Nahod)

Međunarodni projekti i suradnje

- *Općeslavenski lingvistički atlas* (HRZZ, nositelj HAZU)
- *European network for Web-centred linguistic data science* (COST Action CA18209)
- *Distant Reading for European Literary History* (COST Action CA16204)
- *Slavenski dijalektološki priručnici* (Moskovsko državno sveučilište Lomonosov i Ruska akademija znanosti)

Projekti u suradnji s drugim ustanovama

- *Zvučni atlas hrvatskih govora* (http://hrvatski-zvucni-atlas.com/) (voditelj: Velimir Piškorec, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)
- *Prilozi za istraživanje čakavskih dijalekata na području zapadne Hrvatske* (voditeljica: Silvana Vranić, Filozofski fakultet, Rijeka)
- *Gradišćanskohrvatski govori* (Hrvatski kulturno-dokumentacijski centar, Željezno, Austrija)
- Istraživanje hrvatskih dijalekata i povijesti hrvatskoga jezika (voditeljica Martina Bašić, projekt se izvodi u okviru osnovne djelatnosti Zavoda za lingvistička istraživanja HAZU-a)
- *Kritička obrada i objavljivanje etnološko-folklorističkih monografija* (Odsjek za etnologiju HAZU); Vareš: Narodni život i običaji (1904. – 1911.); Zbornik za narodni život i običaje, knj. 62 (2020.); voditelj:: Mario Katić (Odjel za etnologiju i antropologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zadru)
- *Istraživanja jezika i pisma glagoljskih neliturgijskih tekstova* (voditeljica: Ivana Eterović, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)
- *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju* (voditeljica: Dunja Brozović Rončević, HAZU)

Rad u nastavi

Članovi odjela održavaju nastavu na dodiplomskom, diplomskom i poslijediplomskom studiju Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilišta u Rijeci i Sveučilišta u Zadru.

8.3. Analiza okružja (*SWOT* analiza)

Snage

Dobna struktura zaposlenika vrlo je zadovoljavajuća (33 – 51 godina). Odjel ima veliko iskustvo rada s lokalnim zajednicama te veliko iskustvo u interdisciplinarnome radu i suradnji. Odjel je vrlo uspješan u predstavljanju javnosti rezultata istraživanja (javna predavanja; mediji). Velika odjelna snaga jest rad u područnicama IHJJ-a (blizina terena, popularizacija u lokalnoj zajednici)

Slabosti

Broj stalno zaposlenih istraživača nije dovoljan za provedbu dugoročnih istraživanja i strateško planiranje (pet znanstvenika). Suradnja s međunarodnim odjelima za dijalektologiju nije dostatna i potrebno ju je pojačati.

Mogućnosti

Moguće je i potrebno povezivanje s kulturnim i obrazovnim institucijama na prikupljanju i obradi građe s kulturno-antropološkim i pedagoškim aspektom. Suradnja s lokalnim zajednicama i amaterima na sastavljanju dijalektnih rječnika i razlikovnih gramatika donosi vrlo vrijedne rezultate i građu. Odjelne teme otvaraju velike mogućnosti za interdisciplinarnu suradnju (etnologija, kulturna antropologija, povijest...). Međunarodna suradnja ostvariva je na lingvističkim/dijalektološkim, sociolingvističkim i kulturološkim projektima. Domaće i/ili strane zaklade izvrstan su mogući izvor financiranja odjelnih projekata.

Prijetnje

Zaposlenicima koji su primljeni na određeno vrijeme isteču ugovori o radu te često nije moguće zapošljavanje novih kolega. Računalna potpora mrežnim projektima nije dostatna.

9. ODJEL ZA ONOMASTIKU I ETIMOLOGIJU

9.1. Temeljna zadaća

Temeljna je zadaća Odjela za onomastiku i etimologiju prikupljanje i sustavna obrada hrvatske imenske baštine. Imena su svjedoci prošlosti, jezičnih i izvanjezičnih mijena i utjecaja. Nerijetko su ona i jedini tragovi jezika mnogih naroda koji su obitavali na prostoru današnje Hrvatske. U Odjelu za onomastiku i etimologiju prikuplja se i obrađuje suvremena i povijesna imenska građa (toponimijska, antroponimijska i druga) s hrvatskoga područja te s područja izvan granica Hrvatske na kojima žive Hrvati, u prvome redu Bosne i Hercegovine i Crne Gore (Boke kotorske i Bara s okolicom). Imenska se građa sustavno prikuplja terenskim istraživanjima te ekscerpiranjem povijesnih i drugih vrela te zemljovida. Imena se pohranjuju u baze podataka te se izrađuju rječnici toponima, prezimena i osobnih imena s njihovim povijesnim potvrdama i etimološkom raščlambom, odnosno proučava se podrijetlo, nastanak i rasprostranjenost imena.
U Odjelu se provode i sustavna etimološka istraživanja hrvatske imenske i leksičke građe. Izrađuje se etimološki rječnik standardnoga hrvatskoga jezika koji obuhvaća i dijalektnu te onomastičku građu.
Imenska se baština (toponimija, antroponimija i ostala imena) u Hrvatskoj i izvan nje na prostorima gdje živi hrvatska manjina terenski prikuplja te se ekscerpiraju imena iz povijesnih vrela, leksikografskih i drugih priručnika kao prilog sustavnomu proučavanju te tumačenju etiologije i etimologije imena. U sklopu se različitih institutskih projekata ujedno usustavljuje onomastičko i etimološko nazivlje.
Članovi Odjela predaju na nekoliko fakulteta, članovi su odborâ za etimologiju, onomastiku i dijalektologiju HAZU-a i Povjerenstva za standardizaciju geografskih imena, nacionalni jezični stručnjaci Europske komisije, autori i recenzenti brojnih radova te autori, recenzenti i urednici monografija, sudjeluju u COST akcijama i ostvaruju široku međunarodnu i domaću suradnju.

9.2. Istraživačke teme i ciljevi u sljedećemu petogodišnjem razdoblju

Nastavak rada na postojećim projektima

U sljedećemu petogodišnjem razdoblju nastavit će se rad na ovim odjelnim projektima:

Etimološki rječnik hrvatskoga jezika
voditeljica: Dubravka Ivšić Majić
izvor financiranja: IHJJ
Etimološka istraživanja hrvatskoga jezika jedna su od temeljnih zadaća Odjela za onomastiku i etimologiju te se ona nastavljaju u sklopu ovoga projekta. Objavom *Etimološkoga rječnika hrvatskoga jezika* (1. svezak A–NJ 2016. i 2. svezak O–Ž 2021.) hrvatska je lingvistika i leksikografija postala bogatijom za suvremen i znanstveno dosljedan etimološki opis hrvatskoga standardnog jezika. Kako bi Etimološki rječnik bio što upotrebljiviji, potrebno je izraditi indeks riječi koje se u njemu spominju. Za hrvatski jezik još ne postoji etimološki rječnik dostupan u elektroničkome obliku, pa bi rezultatom ovoga projekta hrvatski jezik dobio još jedan važan jezikoslovni resurs. U sklopu predloženoga projekta planirana su tri osnovna cilja:

i. izrada indeksa riječi spomenutih u *Etimološkome rječniku* (osim obrađenih riječi i temeljnih rekonstrukcija, u rječniku se još navode i tvorenice osnovne riječi, dijalektne usporednice te usporednice iz još oko 140 stranih jezika (suvremenih i povijesnih)
ii. objava elektroničke inačice *Etimološkoga rječnika* i povezivanje s drugim institutskim mrežnim resursima
iii. ispravci i dopune postojećih natuknica te dodavanje novih natuknica *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika* nastao je u programu Tshwanelex. Natuknice su unaprijed strukturirane tako da bi se iz njih jednostavnim informatičkim postupcima dobio tekst za tiskano izdanje, ali i osnova za elektroničko izdanje. Pri priređivanju teksta za tisak u rječnik su unesene neke promjene koje se ne nalaze u bazi. Preduvjet za izradu indeksa riječi i elektroničkoga izdanja jest usklađivanje baze Tshwanelex i tiskanih izdanja *Etimološkoga rječnika*.

U etimološkoj bazi programa Tshwanelex posebno je kodirana svaka riječ koja služi za oprimjerenje natuknice i objašnjenje etimologije: tvorenice od osnovne natuknice, dijalektne usporednice, rekonstrukcije, usporednice iz drugih jezika. U bazi se nalazi oko 125000 takvih riječi koje će biti obuhvaćene indeksom riječi.

Etimološka baza u programu Tshwanelex poslužit će i kao temelj za objavljivanje elektroničke inačice *Etimološkoga rječnika*, koja bi trebala objediniti prednosti tiskanoga (vidljivost natuknice u okruženju drugih riječi bliskih po abecedariju) i digitalnoga izdanja (pretraživanje po višestrukim kriterijima, jednostavno „skakanje" na uputnice, vidljivost natuknica na koje se upućuje i s kojih se upućuje). U prilagodbi etimološke baze za elektroničko izdanje rječnika vodit će se računa da se mogu dodavati nove natuknice i da se natuknice po potrebi mogu ispravljati te da se tehnološki omogući povezivanje s drugim institutskim mrežnim resursima.

Izrada korpusa i onomastička analiza serijalnih vrela središnje i sjeverozapadne Hrvatske XV. i XVI. stoljeća

voditelj: Branimir Brgles
izvor financiranja: IHJJ

Odabir vrela i metodologija transkripcije komplementarni su s uporabom alata i metodama korištenima u dosadašnjim povijesno-antroponimijskim istraživanjima provođenima na Odjelu za onomastiku i etimologiju Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Antroponimijske i toponimijske potvrde bit će upisane u standardiziranu podatkovnu matricu, koja je razvijena u sklopu dosadašnjih temeljnih istraživanja. Dobiveni podatci bit će u potpunosti komplementarni s podatcima u postojećoj bazi podataka te će se nakon završetka predloženoga internoga projekta moći povezati u jedinstvenu bazu antroponimijskih potvrda. Na taj će način biti zadovoljeni preduvjeti za izradu povijesnoga rječnika hrvatskih osobnih imena i prezimena. Dobivenu građu voditelj projekta izravno će uključiti u planirani povijesno-antroponimijski istraživački projekt, čiji će temeljni cilj biti istraživanje srednjovjekovnih korijena hrvatskih pridjevaka i prezimena.

Vrela koja su odabrana za transkripciju u sklopu projekta pripadaju arhivskomu fondu *Acta capituli antiqua* Nadbiskupijskoga arhiva, fondu *Urbaria et conscriptiones* Mađarskoga državnoga arhiva te pojedinim obiteljskim arhivima Hrvatskoga državnog arhiva. Stariji dokumenti uglavnom su pisani knjižnom i kurzivnom goticom (najčešće tzv. dokumentarnom kurzivnom goticom i knjižnom goticom minuskulnih oblika), a kod mlađih se primjećuje češća uporaba kurzivne humanistike. Dokumenti su pisani na hrvatskome, latinskome i njemačkome jeziku. Pri upisivanju u bazu podataka poštovat će se uobičajena transkripcijska načela koja će u najvećoj mjeri poštovati izvornu grafiju, razriješene kratice označavat će se na poseban način (uglatim zagradama), a velika i mala slova te razgodci bit će istovjetni onima u izvorniku.

Dokumenti namijenjeni transkripciji odabrani su prema sljedećim značajkama: s obzirom na navedene ciljeve i metodologiju najprikladnija su vrela koja sadržavaju veći broj pojedinačnih antroponimijskih potvrda, različiti popisi, urbari i slična (tzv. serijalna) vrela. Odabrani su opsežniji, cjeloviti i razmjerno dobro očuvani dokumenti. Cjelovitost pojedinih dokumenata omogućit će specifičan metodološki pristup koji podrazumijeva kvantitativnu analizu (primjerice analizu zastupljenosti i rasprostranjenosti pojedinih antroponima) transkribirane i u bazu podataka upisane antroponimijske građe.

Urbari vlastelinstava najčešće su vrlo opsežni, sadržavaju više desetaka, a najveći i nekoliko stotina listova. Takva vrela donose više tisuća antroponimijskih potvrda, a često su vrlo bogata i drugim jezičnim potvrdama. Opširniji i jezično bogatiji dokumenti poput urbara bit će pripremljeni za cjelovito objavljivanje uz antroponimijsku i toponimijsku studiju te kvantitativne i kvalitativne analize svih drugih zanimljivih podataka sadržanih u vrelu (primjerice, statističkih podataka o zabilježenim društvenim skupinama, ubikacija i etimološka analiza dosad neistraženih toponima, etimološka analiza zanimljivih jezičnih potvrda itd.). Za potrebe publikacije bit će pripremljeni i precizno izrađeni zemljovidi te druga vizualna pomagala. Manje opsežna vrela, poput inventara ili manjih popisa crkvene desetine najčešće su zabilježena na nekoliko desetaka listova. Analize i zaključci utemeljeni na transkripciji tih vrela bit će objavljivani u sklopu članaka u znanstvenim časopisima ili sličnim publikacijama (prema modelu koji je dosad u svojim publikacijama uspostavio voditelj projekta).

Među dosad objavljenim urbarima nastalima u promatranome razdoblju valja spomenuti *Modruški urbar*, koji je objavio Emilij Laszowski. To se vrelo pojavljuje u vrlo velikome broju popisa literature mnogih povjesničara i filologa, što na najbolji mogući način potvrđuje vrijednost spomenute vrste vrela. Tijekom XX. stoljeća te u novije vrijeme povremeno se objavljuju manji urbari, inventari i drugi popisi, ali dosad nije oblikovan istraživački projekt koji je toj problematici pristupio sustavno.

Transkripcija spomenutih povijesnih vrela zahtijeva primjenu stručnih znanja iz područja paleografije, srednjovjekovne i ranonovovjekovne povijesti i povijesti jezika. Znanstveno-istraživački dio rada odnosi se na izradu povijesno antroponimijske studije, prema potrebi i toponimijske studije te izdvajanje zanimljivih i slabije potvrđenih jezičnih potvrda (uz etimološku i leksičko-semantičku analizu). Teorijska podloga u tome se smislu odnosi na povijesno-onomastičko istraživanje jezičnih potvrda, ponajprije na istraživanje kasnosrednjovjekovne antroponimije, a potom i povijesne toponimije te drugih interdisciplinarnih istraživanja koja uključuju povijest i jezikoslovlje. Mnoštvo podataka koje donose spomenuta vrela u cijelosti će biti iscrpljena prilagodljivom metodologijom istraživanja: ponajprije mogućnošću prilagodbe podatkovne matrice (a time i baze podataka) te primjenom interdisciplinarnoga pristupa.

Plan prijave novih projekata

Hrvatska prezimena
voditelj: Domagoj Vidović
Riječ je o temeljnome projektu odjela koji bi povezao različita istraživanja koja suradnici Odjela provode u sklopu različitih unutrašnjih i vanjskih projekata te koji bi se nadopunjavao s bazom suvremenih hrvatskih osobnih imena.

Međuodjelna suradnja

S Odjelom za hrvatski standardni jezik trenutačno suradnici Odjela onomastiku i etimologiju sudjeluju na sljedećim projektima:

Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik (voditeljica Lana Hudeček)

Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA (voditeljica Milica Mihaljević)
Muško i žensko u hrvatskome jeziku (voditeljice Lana Hudeček i Milica Mihaljević)
Repozitorij nacionalnomanjinskih jezika (voditelj Kristian Lewis)

S Odjelom za povijest hrvatskoga jezika trenutačno suradnici Odjela onomastiku i etimologiju sudjeluju na projektu:

Rječnik dubrovačkoga govora (voditeljica Ivana Lovrić Jović)

Međuinstitucijska suradnja

- s većim brojem mjesnih ogranaka Matice hrvatske, HKD-a „Napredak" i zavičajnim udrugama suraduje se na prikupljanju onomastičke građe
- s *Centrom za jadranska onomastiku i etnolingvistiku u Zadru* surađuje se na prikupljanju građe za *Jezični atlas pomorske i ribarske kulture (JAPRK)*
- s odsjecima za hrvatski te talijanski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu surađuje se u izvođenju nastave i terenskim istraživanjima
- s Odjelom za kroatistiku Sveučilišta u Zadru surađuje se na dijalektološkim istraživanjima
- s *Centrom za komparativnohistorijske i interkulturalne studije* surađuje se tijekom arhivskih istraživanja
- s Hrvatskim katoličkim sveučilištem surađuje se na projektu HRZZ-a Toponimija i topografija srednjovjekovne Zagrebačke županije (14. – 16. stoljeće) (voditelj Hrvoje Kekez; suradnik Branimir Brgles)

Međunarodna suradnja

- na COST akciji *Worlds of Related Coertion in Work* (Branimir Brgles)
- suradnja s Hrvatskim nacionalnim vijećem Crne Gore i Hrvatskim nacionalnim vijećem u Republici Srbiji u okviru prikupljanja onomastičke građe
- suradnja s Fakultetom za crnogorski jezik i književnost u Cetinju (Crna Gora) u istraživanju hrvatskih govora u Crnoj Gori

Plan rada u Podružnici Instituta u Metkoviću

Nastavit će se onomastička istraživanja u istočnoj Hercegovini (punktovi Čavaš, Mišljen, bilećke Rudine, dodatna istraživanja u punktu Gornje Hrasno), na Pelješcu (punktovi Kuna i Putniković), Braču (punkt Škrip), Boki kotorskoj (punktovi Jošice, Kamenari i Krtole), Korčuli (Vela Luka) i Baru (punkt Zupci). Sudjelovat će se u organizaciji skupova posvećenih 260. obljetnici osnivanja župe Hrasno, 600. obljetnici prvoga spomena Metkovića, 800. obljetnici prvoga spomena Janjine i 1000. obljetnici prvoga pisanoga spomena Trebinjske biskupije. U suradnji s Ilijom Vukotićem planira se započeti rad na izradi rječnika zubačkoga govora (Bar), a u suradnji s Darkom Utovcem na izradi rječnika slivanjskoga govora (Neretvanska krajina). U suradnji s Podružnicom Instituta u Dubrovniku planira se drugo izdanje *Konavoskoga rječnika* Krešimira Veselića.

Ostalo

- Članovi Odjela i dalje će sudjelovati u radu Odbora za etimologiju (Dubravka Ivšić), Odbora za onomastiku (svi suradnici Odjela) i Odbora za dijalektologiju HAZU-a (Domagoj Vidović)

- Članovi Odjela i dalje će raditi na izdavanju časopisa *Hrvatski jezik* (Dubravka Ivšić Majić i Domagoj Vidović urednici su etimološke odnosno onomastičke rubrike) te sudjelovati u uredništvu *Rasprava: Časopisa Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* i *Studia lexicographica*.
- Članovi Odjela (Domagoj Vidović) nastavit će održavati portal *Etnici i ktetici* (http://hrvatski.hr/etnici-i-ktetici/).
- Članovi odjela intenzivno će raditi na popularizaciji znanosti.

Rad u nastavi

Članovi Odjela trenutačno predaju na Poslijediplomskome sveučilišnom studiju Humanistika – modul Mediteranski interdisciplinarni studij na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Splitu (Domagoj Vidović).
Predviđen je i nastavak suradnje u nastavi s Odsjekom za povijest Filozofskoga fakulteta u Zagrebu te mentorski rad na doktorskim disertacijama na Katoličkom sveučilištu u Zagrebu (Branimir Brgles).

Plan objavljivanja rezultata istraživanja

Planira se priprema za objavljivanje ovih knjiga (neki su naslovi radni):

- Dubravka Ivšić Majić, Ranko Matasović: *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika, sv. III.*
- Branimir Brgles: *Povijesna antroponimija brdovečkoga prigorja*
- Dubravka Ivšić Majić: *Predslavenski sloj u hrvatskoj toponimiji*
- Domagoj Vidović: *Toponimija Popova u istočnoj Hercegovini*
- Darko Utovac, Domagoj Vidović: *Rječnik slivanjskoga govora*
- Domagoj Vidović (ur.): *Zbornik XV. Neretvanskoga književnog, znanstvenog i kulturnog susreta*
- Članovi Odjela objavljivat će znanstvene, stručne i znanstveno-popularne radove i sudjelovati s referatima na znanstvenim skupovima. Svaki član Odjela objavit će najmanje jedan znanstveni rad u časopisu referiranome u *Scopusu* godišnje i jedan Q1 rad.

Plan usavršavanja

Dio suradnika usavršavat će se na radionicama i ljetnim školama (ovisno o financijskim mogućnostima).

Plan diseminacije i popularizacije

- Svaki će član Odjela svake godine u petogodišnjemu razdoblju otići na najmanje jednu domaću i jednu međunarodnu znanstvenu konferenciju godišnje (ovisno o financijskim mogućnostima).
- Hrvatska imenoslovna baština izaziva veliku društvenu pozornost. Stoga je uz znanstvene zadaće važna zadaća Odjela za onomastiku i etimologiju rad na svim vidovima njezina promicanja te je važna suradnja sa školama te mjesnim kulturnim i znanstvenim organizacijama koja se provodi nizom djelatnosti (predavanja i radionice, objavljivanje popularno-znanstvenih radova u časopisu *Hrvatski jezik* te mjesnim tiskanim i mrežnim glasilima itd.).
- Suradnici Odjela usto daju jezične savjete telefonski, elektroničkom poštom i u pismenome obliku te jezične ekspertize (najčešće se odnose na postanak i rasprostranjenost osobnih imena

i prezimena, mjesni i standardnojezični likovi etnika, etnonima, ktetika i egzonima te etimologiju pojedinih riječi i toponima). Neki su od tih savjeta objavljeni na portalu *Jezični savjetnik* (https://jezicni-savjetnik.hr/) te će se nastaviti objavljivati.

- Baza etnika i ktetika, koja će se u idućemu petogodišnjem razdoblju nastaviti popunjavati, vidljiva je na e-adresi http://hrvatski.hr/etnici-i-ktetici/.
- Odgovori na najčešće upite postavit će se na portal s jezičnim savjetima mrežnih stranica Instituta. S obzirom na to da je davanje jezičnih savjeta trajni institutski zadatak, predviđa se sustavno dopunjivanje portala novim savjetničkim sadržajima na portalu *Jezični savjetnik* (https://jezicni-savjetnik.hr/).
- Onomastičke se i etimološke teme na popularan način objavljuju i u časopisu Hrvatski jezik, u dvotjedniku *Hrvatsko slovo* i na različitim portalima.

Plan organizacije konferencija i radionica

Organizacija konferencija, skupova i radionica djelomično ovisi o dobivanju projekata s vanjskim financiranjem te o suradnji s mjesnim organizacijama.
Članovi Odjela sudjeluju kao članovi organizacijskih i programskih odbora u pripremi ovih skupova:

- *600 godina Metkovića*, Metković, lipanj 2022. (Domagoj Vidović)
- *800 godina prvoga spomena Janjine*, Janjina, kolovoz/rujan 2022. (Domagoj Vidović)
- *X. Skokovi etimološko-onomastički susreti*, Zagreb, listopad 2022. (Dubravka Ivšić Majić).

9.3. Analiza okružja (*SWOT* analiza)

Snage

Svi su suradnici visokospecijalizirani i pokrivaju raspon specijaliziranih jezikoslovnih disciplina (toponomastiku i antroponomastiku, povijesnu onomastiku i etimologiju). Suradnici Odjela za onomastiku i etimologiju renomirani su znanstvenici te (su)autori temeljnih monografija, priručnika, znanstvenih i znanstveno-popularnih radova, sudjeluju na konferencijama u Hrvatskoj i u inozemstvu te objavljuju radove u časopisima koji se referiraju u *Scopusu*. Osobito se članovi Odjela za onomastiku i etimologiju ističu u aktivnostima popularizacije znanosti i suradnji s mjesnim organizacijama. Dobna struktura zaposlenika zadovoljavajuća je (36 – 42 godine). Sva tri odjelna zaposlenika imaju iskustvo rada na projektima HRZZ-a te ih karakterizira obrazovna i istraživačka svestranost (kroatistika, povijest, opća lingvistika, latinski jezik i rimska književnost). Odjel je izrazito uspješan u predstavljanju javnosti rezultata istraživanja (elektronički i tiskani mediji na nacionalnoj i lokalnoj razini te javna predavanja). Suradnici imaju veliko iskustvo u suradnji na međuodjelnim projektima (s Odjelom za standardni hrvatski jezik te Odjelom za povijest jezika i povijesnu leksikografiju). Intenzivan je i plodan rad u područnicama IHJJ-a (jedan je suradnik voditelj Područnice Instituta u Metkoviću).

Slabosti

Odjel za onomastiku i etimologiju u ovome trenutku nema projekte financirane iz vanjskih izvora, pa je potrebno povećati broj projekata koji se financiraju iz vanjskih izvora. Planirana je prijava jednoga projekta na vanjsko financiranje. Ako se ti projekti uspiju ostvariti, to će pridonijeti financijskim mogućnosti Odjela te povećati broj radova objavljenih u najrelevantnijim svjetskim jezikoslovnim časopisima (Q1). Potrebno je povećati i broj radova indeksiranih u Scopusu. Na Odjelu su zaposlena

samo tri suradnika (čak su četiri suradnika u međuvremenu napustila Odjel) te je nužno da se Odjelu pridruži barem jedan suradnik. Ujedno nitko od suradnika nema iskustvo vođenja natječajnih i međunarodnih projekata.

Mogućnosti

Hrvatska zaklada za znanost najvažnija je mogućnost financiranja odjelnih projekata te će se u sljedećemu petogodišnjem razdoblju za financiranje Odjel nastojati natjecati s projektom *Hrvatska prezimena* kojim bi se povezali unutarnji i vanjski projekti na kojima sudjeluju suradnici projekta.

Prijetnje

Odjel ima samo troje znanstvenika. Nema ni doktoranda ni poslijedoktoranda. Trenutačno na Odjelu nema ni jedan projekt koji financira Hrvatska zaklada za znanost, pa i to otežava mogućnost pomlađivanja Odjela.

10. PLAN ORGANIZACIJSKOGA RAZVOJA IHJJ-a

Radi ostvarenja strateških ciljeva IHJJ će pokrenuti mnogobrojne inicijative i mjere. Te se mjere oslanjaju na postojeće snage IHJJ-a, uklanjaju se slabosti i prijetnje te se pokušavaju optimalno iskoristiti mogućnosti. Glavne aktivnosti za ostvarenje strateških ciljeva vezane su uz:

1. financiranje projekata iz vanjskih izvora
2. politiku zapošljavanja
3. popularizaciju i promidžbene aktivnosti IHJJ-a
4. osnivanje Međunarodnoga znanstvenoga savjeta

10.1 Financiranje projekata iz vanjskih izvora

Prioritet je Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje dobivanje kompetitivnih projekata. To se odnosi na izvore kao što su Hrvatska zaklada za znanost, Obzor 2020, ESF, bilateralni projekti itd. Stimulirat će se prijavljivanje na vanjske fondove, a nagrađivati njihovo dobivanje i uspješan završetak.

Znanstveni centri izvrsnosti

Cilj osnivanja znanstvenih centara izvrsnosti u IHJJ-u jest prepoznati i vrednovati istraživače i znanstvena istraživanja koja nose inovativnost, potencijal otkrića odnosno moguću prekretnicu u znanstvenome istraživanju, a uz to su međunarodno relevantna u smislu kvalitete i vizije.

Osnivanje takvih centara mogućnost je za dodatan izvor financiranja znanstvenoistraživačkoga rada te je u skladu sa strateškim potrebama i prioritetima Republike Hrvatske, odnosno ciljevima strategije Obzor 2020. Svrha rada znanstvenih centara izvrsnosti jest unaprijediti hrvatsku znanost i ojačati njezino uključivanje u europski istraživački prostor, odnosno potaknuti sudjelovanje u europskim i drugim međunarodnim istraživačkim programima.

IHJJ će u petogodišnjemu razdoblju poslati barem dvije prijave na natječaje za osnivanje znanstvenih centara izvrsnosti (ako natječaji budu raspisivani).

10.2. Politika zapošljavanja

Odabir kandidata temelji se na ocjeni:

- znanstvene produktivnosti i izvrsnosti kandidata
- doprinosa kandidata provedbi navedenih znanstvenih tema
- rada na postojećim kompetitivnim nacionalnim i međunarodnim projektima i mogućnosti dobivanja novih projekata financiranih iz vanjskih izvora
- rada na projektima koji se provode u okviru temeljne institutske djelatnosti
- mogućnosti jačanja prisutnosti IHJJ-a u razvoju i primjeni naprednih tehnologija za razvoj jezičnih tehnologija
- mobilnosti i znanstvenoga rada u međunarodnim znanstvenim institucijama izvan Republike Hrvatske (ovisno o pojedinačnim odjelnim strategijama).

S obzirom na postojeće razvojne koeficijente za zapošljavanje novih doktoranada, poslijedoktoranada te znanstvenih i stručnih suradnika očekujemo da ćemo do isteka ovoga petogodišnjega razdoblja osigurati zapošljavanje znanstvenih suradnika.

Određen dio razvojnih koeficijenata iskoristit će se za pomlađivanje znanstvenoga kadra zapošljavanjem novih doktoranada i poslijedoktoranada. Novi doktorandi zapošljavat će se i iz sredstava Hrvatske zaklade za znanost u okviru natječaja za mentore doktorandima.

S obzirom na to da o zapošljavanju Institut ne odlučuje samostalno, nego o zapošljavanju odlučuje mjerodavno ministarstvo, navedeni planovi samo su smjernice i ovise o odlukama ministarstva.

10.3. Popularizacija i promidžbene aktivnosti IHJJ-a

U proteklom petogodišnjem razdoblju IHJJ se iznimno istaknuo u području popularizacije i promidžbe znanosti, a to će i nadalje ostati jedna od važnih aktivnosti IHJJ-a.

IHJJ je pokrenuo *Mjesec hrvatskoga jezika* u okviru kojega se organizira niz događanja i promidžbenih aktivnosti te *Dane otvorenih vrata* koji su uvijek vrlo posjećeni.

10.4. Osnivanje Međunarodnoga znanstvenog savjeta

Kako bi se podigla razina i kontrola kvalitete znanstvenih istraživanja, osnovat će se Međunarodni znanstveni savjet, koji će na poziv ravnatelja sudjelovati u procjeni kvalitete i važnosti znanstvenih istraživanja te predlagati mjere za podizanje kvalitete istraživanja, pokretanje novih smjerova međunarodne suradnje i strateške smjerove istraživanja u sljedećemu razdoblju.

11. POKAZATELJI USPJEŠNOSTI PROVEDBE STRATEŠKOGA PROGRAMA ZNANSTVENIH ISTRAŽIVANJA

11.1. Brojčani pokazatelji znanstvene produktivnosti

U sljedećih pet godina IHJJ očekuje povećanje pokazatelja uspješnosti:

1. Povećati prosječan broj objavljenih znanstvenih radova u petogodišnjemu razdoblju u časopisima koji su indeksirani u bazi Scopus. **Očekivani porast u petogodišnjemu razdoblju: 10 %**

2. Povećati broj znanstvenih radova objavljenih u stranim časopisima koji su indeksirani u bazama podataka Web of Science ili Scopus u prvoj kvartili. **Očekivani porast u petogodišnjemu razdoblju: 10 %**

Prijedlog Programa znanstvenih istraživanja i strategije razvoja Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje 2022. – 2026. izradili su ravnatelj Željko Jozić i pomoćnica ravnatelja Kristina Štrkalj Despot te voditelji znanstvenih odjela Instituta: Milica Mihaljević, Ivana Matas Ivanković, Marijana Horvat, Ivana Kurtović Budja i Domagoj Vidović.

Znanstveno vijeće Instituta o prijedlogu je raspravljalo i usvojilo ga na 8. sjednici Znanstvenoga vijeća, održanoj 17. prosinca 2021. godine.

Upravno vijeće Instituta o prijedlogu je raspravljalo i usvojilo ga na 6. sjednici Upravnoga vijeća održanoj 20. *prosinca 2021. godine.*

U Zagrebu, 20. prosinca 2021.
Ur.broj: 64-08-21/12-1111-02

RAVNATELJ

dr. sc. Željko Jozić, v.r.

PREDSJEDNICA UPRAVNOGA VIJEĆA

prof. dr. sc. Vanada Babić Galić